RADIO FREE EUROPE
EAST EUROPE RESEARCH & ANALYSIS

CZECHOSLOVAK UNIT

PREHĽAD TLAČE

Číslo: 105(XV)

Dátum: 23.5.1972.

OBSAH

Dr. Martin KOVÁČ Jaroslav MEŠKO (Pravda)	Upevňovanie zákonnosti - občianska povinnosť i záujem	str. 2
Jaroslav MEŠKO (Pravda)	Práceneschopnosť - za 50 i za 1200 Kčs?	str. 5
B. KUCHAR (Pravda)	V duchu našej ústavy	str. 7
Eva TRANČÍKOVÁ (Pravda)	Náš cieľ - budovanie vlasti	str. 8
(jar) (Pravda)	Kto a čo zostáva dlžný	str. 9
Ján KOMEŠ (Pravda)	Šmelina pomocou inzerátov	str. 9
H. BEDNÁROVÁ (Práca)	Poľské dievčatá u nás	str. 10
(av) (Práca)	Botel Javorina	str. 10
r.p. (Večer)	Provokácia	str. 11
Major V. DAUBNER (Večer)	Náš podpis na správnom mieste	str. 11
Ing. Jiří ŠTĚPÁNEK (Tedhnické noviny)	Rozrastajúca sa spolupráca v oblasti vědy a techniky	str. 12
Ing. Karel MATĚJKA (Technické noviny)	Ako sa plní komplexný program členských štátov RVHP	str. 14
Štefan DAŠKO (Smena)	Lokaji antikomunizmu	str. 17

PRAVDA, 5. mája 1972, str. 4.

Hovoríme s generálnym prokurátorom SSR dr. MARTINOM KOVÁČOM

Občianska povinnosť

Trestná činnosť

Potrebné proti stúpajúcej kriminalite ● Nedbalé trestné stíhať hrubé zanedbanie pracovných povinností ● Viackrát usvedčených zlodejov vyňať z občianskeho občianskeho socialistickej ekonomike ● Kontrola plnenia zákonov a predpisov súdnymi kontrolórmi na každodennej práce verejných činiteľov

V minulých dňoch Slovenská národná rada hodnotila, ako sa v činnosti štátnych orgánov, hospodárskych i spoločenských organizácií i zo strany občanov dodržiava ústavou vyslovená povinnosť zachovávať právny poriadok nášho socialistického štátu. Plénum SNR na základe správy generálneho prokurátora SSR prerokovalo, ako sa plnia závery XIV. zjazdu KSČ a zjazdu KSS, usilujúce sa o ďalšie upevňovanie socialistickej zákonnosti, zvyšovanie úcty k právu a prehlbovanie právneho vedomia. Z tohto pohľadu medzi najvýznamnejšie úlohy patrí vytváranie predpokladov na postupné obmedzovanie a potláčanie trestnej činnosti, účinnejšia ochrana socialistickej ekonomiky, upevňovanie socialistického spolužitia, zvyšovanie bezpečnosti v doprave, ochrana rodiny a mládeže a ďalšie prehlbovanie zákonnosti v práci a rozhodovaní orgánov štátnej správy. V súvislosti s touto problematikou požiadali sme o rozhovor generálneho prokurátora SSR dr. Martina Kováča.

Napriek snahám zainteresovaných orgánov rozsah kriminality na Slovensku — najmä v niektorých druhoch trestnej činnosti — stúpa. V čom vidíte príčiny tohto stavu a v čom z hľadiska prokuratúry i iných zainteresovaných orgánov možnosti nápravy?

Vzostup kriminality na Slovensku v posledných rokoch je nesporný. Je to jednak dôsledok spoločenskej krízy z roku 1968 — až do polovice roku 1969, ale najmä dôsledok uschopnenia orgánov Zboru národnej bezpečnosti, prokuratúry a súdov, ich aktívneho prístupu k odhaľovaniu a postihu trestnej činnosti, účinnejšiemu ako v rokoch minulých.

V minulom roku v Slovenskej socialistickej republike počet osôb postavených pred súdy za trestné činy bol o 21 % vyšší ako v roku 1970. Skladbu kriminality výrazne ovplyvňujú trestné činy, namierené proti socialistickej ekonomike, ktoré tvoria pätinu zo všetkých trestných činov, trestné činy proti životu a zdraviu, ktorých podiel je jedna štvrtina, a vážnym problémom sú aj trestné činy v doprave, počtom predstavujúce pätinu trestnej činnosti.

Vzostup kriminality pri tých druhoch trestných činov, kde je ich väčší výskyt očividný, má rozmanité dôvody a príčiny. Pri niektorých je to dôsledok premien v živote spoločnosti, akou je napríklad rozvoj automobilizmu (následok — stúpajúca dopravná nehodovosť), koncentrácia obyvateľstva vo väčších mestách, vzrast osobného vlastníctva (krádeže v chatách), rozvoj turistiky (devízové trestné činy, drobné i väčšie pašeráctvo) a pod.

Pri ďalších trestných činoch pôsobí na ich väčší výskyt oživovanie súkromnovlastníckych a iných prežitkov vo vedomí ľudí, egoizmus, nechuť k práci, bezohľadnosť voči ostatnej spoločnosti, neúcta k človeku a jeho záujmom. Takéto tieňové stránky ľudskej osobnosti, ktoré nám zostali ako dedičstvo minulosti, húževnato pretrvávajú dodnes a pod vplyvom niektorých nedostatkov vo výchove, ale aj z iných príčin sa zjavujú aj u mladších generácií. Nesmieme pritom zabúdať ani na skutočnosť, že nie sme izolovaní od vplyvu rozporných a negatívnych javov súčasného kapitalizmu. Všestrannejšie styky s týmto svetom majú za následok, že k nám preniká „ideový tovar", ktorý vyvoláva v časti mládeže pocity depresie, nechuť k statočnej práci, túžbu po bohatstve za každú cenu, sexuálnu nevlastnosť a agresivitu voči ostatnej spoločnosti.

Trestné stíhanie je dôležitým, ale nie jediným prostriedkom, ktorým možno ovplyvniť vývoj trestnej činnosti, lebo tá je často výsledkom porušovania právnych predpisov a disciplíny v najrozmanitejších oblastiach života spoločnosti. Preto ťažisko pri vytváraní predpokladov na postupné

trebitelia prípady poškodenia neoznamujú príslušným orgánom. Mnohí spotrebitelia si často neuvedomujú, že boli pri nákupe poškodení, a keď to spozorujú, mlčky to trpia, pretože nechcú vyvolávať s pracovníkmi predajní konflikty a nezrovnalosti. Kým sa nepodarí zaktivizovať občiansku kontrolu v predajniach a zmeniť vzťah samotných spotrebiteľov k ich poškodzovaniu, nebude možné účinnejšie využívať ani ustanovenia § 2 zákona o priečinoch, ani ustanovenia § 121 Tr. zák. pri postihu pracovníkov socialistických organizácií, ktorí poškodzujú spotrebiteľov.

Neobstojí námietka, že predavač, ktorému pracovník štátnej obchodnej nápravcie uloží pokutu, si ju veľmi ľahko nahradí ohrabnutím ďalších spotrebiteľov. Nedostatkom však je, že obchodné organizácie alebo národné výbory nevyužívajú možnosti skončiť pracovný pomer s vedúcimi predajní, ktorí boli viackrát pristihnutí pri prehrešovaní alebo iným spôsobom hrubo porušujú svoje povinnosti. Takýto postup je často omnoho účinnejším opatrením ako uloženie akejkoľvek disciplinárnej pokuty. Do obchodu, pohostinstva, mäsiarstva, či „zeleninovej" nepatrí ten, kto okráda spotrebiteľov, nerešpektuje zákony a nariadenia. Takého pracovníka treba premiestniť na inú prácu, kde takúto možnosť nebude mať.

Vo väčších mestách a priemyselných centrách pribúda ľudí, ktorým ani vek, ani zdravotný stav nebránia sústavne pracovať, no napriek tomu sa práci vyhýbajú a živia sa nekalým spôsobom. Trestný zákonník dáva možnosť postihu týchto živlov aj zákazom pobytu na určitom mieste, kde majú príležitosť živiť sa — povedzme — priekupníctvom, nadväzujúcim na pašovanie tovarov zo zahraničia, šmelinami, prostitúciou a pod. Za minulý rok — pokiaľ viem — sa možnosti tohto postihu na Slovensku nevyužili ani v jednom prípade. Aký je váš názor na tento problém?

Pokiaľ sa takéto osoby živia nekalým spôsobom alebo sa nechávajú vydržiavať niekým iným, postihujú sa za trestný čin príživníctva. Treba povedať, že trestný postih príživníkov v poslednom čase je v súlade s potrebami našej spoločnosti a je skutočne prísny. Za minulý rok sme na Slovensku odsúdili vyše tisíc príživníkov a v 73,7 % sa im uložili bezpodmienečné tresty. Trestný zákon umožňuje uložiť takýmto osobám aj trest zákazu pobytu na určitom mieste. Je pravda, že táto možnosť sa využíva iba v ojedinelých prípadoch. To preto, lebo realizácia takéto trestu je spojená s niektorými ťažko riešiteľnými problémami. Vznikajú napríklad ťažkosti pri ubytovaní takýchto osôb alebo pri zabezpečovaní pracovných príležitostí pre ne. Určité zlepšenie očakávame od pripravovaného zákona o tzv. ochrannom dohľade. Týmto zákonom sa má umožniť, aby súdy okrem trestu ukladali recidivistom určité obmedzenia. Dodržiavanie obmedzení majú sledovať orgány ZNB.

Jedným z následkov stúpajúceho rozsahu kriminality bola — iste aj pre nevyhnutné obsadenie prokurátor na Slovensku — skutočnosť, že prokurátori v nejednom prípade podávali obžalobu dosť uneskorene, že boli neraz výhrady aj voči kvalite ich práce. Aká je teraz situácia v tomto smere?

Riešenie problémov stavu zákonnosti kladie na pracovníkov prokuratúry vysoké nároky. Situácia v obsadení prokuratúr sa síce čiastočne zlepšila, ale podstatne sa nezmenila. Súčasné plánované počty pracovníkov sa určili na zvládnutie úloh podľa stavu, aký sa javil v roku 1960. Z tohto počtu nám k 1. marcu t. r. chýbala takmer štvrtina (presne 23,6 %) prokurátorov a viac ako tretina vyšetrovateľov (presne 35,8 %). Vysoko oceňujeme zodpovedný postup prokurátorov a pracovníkov odborného správneho aparátu k plneniu ich úloh, najmä ak vezmeme do úvahy skutočnosť, že v minulom roku bolo stíhaných za trestné činy o 82,2 % viac osôb ako v roku 1950. Okrem toho nemožno ponechať nepovšimnutý počet osôb, navrhnutých na potrestanie za priečiny (15 419), ani prácu prokurátorov vo všeobecnom a občiansko-súdnom dozore. Pracovníci prokuratúry dokázali napriek nepriaznivému kádrovému stavu vybaviť zvýšené množstvo práce často na úkor svojho osobného voľna.

S celkovou rýchlosťou trestného konania nie sme ešte spokojní, pretože v mnohých veciach uplynie pomerne dlhý čas od spáchania trestného činu alebo priečinu až do postavenia páchateľa pred súd a potom až do právoplatného skončenia veci. Robíme ešte opatrenia na využitie rezerv v ZNB, na prokuratúre i na súdoch. Vážime si úsilie našich pracovníkov, ktoré iniciatívne vynakladajú na to, aby sa dosiahol cieľ trestného konania — rýchly a účinný postih páchateľov — v záujme výchovného pôsobenia na nich i na spoločnosť. Budeme musieť preskúmať súčasné plánované počty pracovníkov. Súbežne s dobudovaním prokuratúry budeme vytvárať predpoklady na skvalitňovanie práce prokurátorov najmä v tom smere, aby ich rozhodnutia boli presvedčivé a opierali sa o riadne zistenie skutočného stavu veci.

Ktoré úlohy prokuratúry pokladáte za hlavné a v čom vidíte možnosti lepšej koordinácie práce orgánov v boji proti kriminalite?

V súlade s rezolúciou XIV. zjazdu KSČ a zjazdu KSS stojí pred nami úloha všestranne zdokonaľovať činnosť prokuratúry a zabezpečiť včasný a rozhodný postih páchateľov trestných činov, ale aj širšie uplatňovanie ostatných funkcií prokuratúry, predovšetkým všeobecného dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v činnosti ministerstiev, národných výborov, ostatných orgánov štátnej správy a hospodárskych organizácií. Osobitnou úlohou je aj rozširovanie účasti prokuratúry na právnej výchove občanov.

Súčasný úroveň medzirezortnej spolupráce orgánov bezpečnosti, prokuratúry a súdov možno už hodnotiť vcelku kladne. V záujme energického a koordinovaného boja proti kriminalite rátame s prehĺbením tejto spolupráce najmä pri plánovaní práce, pri previerkovej, rozborovej a analytickej práci týchto orgánov, ako aj pri príprave, uskutočňovaní a kontrole plnenia spoločne dohodnutých opatrení na skvalitňovanie vlastnej práce i na odstraňovanie príčin trestnej činnosti.

Naliehavou úlohou je však dosiahnuť, aby sa v praxi v plnom rozsahu uplatňovala zásada, že boj proti porušovaniu zákonnosti všeobecne a boj proti kriminalite osobitne nie je vecou len orgánov bezpečnosti, prokuratúry a súdov. Našim cieľom je dosiahnuť, aby sa kontrola plnenia zákonov a ostatných právnych predpisov stala neoddeliteľnou súčasťou každodennej riadiacej a kontrolnej právomoci všetkých vedúcich pracovníkov štátnych orgánov i orgánov hospodárskeho vedenia, aby sa sústredeným úsilím celej spoločnosti obmedzoval priestor na páchanie trestnej činnosti.

Sústavná starostlivosť straníckych orgánov i najvyšších štátnych orgánov o upevňovanie socialistickej zákonnosti a o obmedzovanie trestnej činnosti je zárukou, že sa nám podarí tento cieľ dosiahnuť.

Otázky kládol JAROSLAV MEŠKO

PRAVDA, 5. mája 1972, str. 4.

obmedzovanie a potláčanie trestnej činnosti spočíva v dôslednom rešpektovaní a uplatňovaní celého platného právneho poriadku v činnosti všetkých orgánov a organizácií, i v konaní jednotlivých občanov. Osobitný význam má rozvíjanie politickovýchovnej práce národných výborov v ich územných obvodoch a ich starostlivosť o upevňovanie socialistickej zákonnosti a štátnej disciplíny i o predchádzanie trestnej činnosti.

Právom možno očakávať, že realizácia týchto opatrení zvýši úlohu práva a socialistickej morálky v živote spoločnosti, upevní socialistickú zákonnosť v ekonomickej oblasti, a tak prispeje k odstraňovaniu príčin a zdrojov kriminality. Súčasne sa má skvalitniť právna výchova školskej mládeže a ostatných občanov v záujme zvyšovania úcty k zákonom i vzájomnej úcty k človeku a k jeho oprávneným hmotným i osobným právam a záujmom.

Ako prokuratúra a ostatné orgány činné v trestnom konaní zabezpečujú ochranu socialistickej ekonomiky?

Orgány činné v trestnom konaní sa na plnení ekonomického programu strany zúčastňujú upevňovaním zákonnosti vnútri ekonomickej sféry a jej ochranou proti vonkajším škodlivým zásahom. Ich dôležitou úlohou v tejto súvislosti je ochrana majetku v socialistickom vlastníctve.

Celkom isto je dosť prostriedkov, ako účinnejšie obmedzovať takúto trestnú činnosť. Popri preventívnovýchovnom pôsobení sledujeme aj represiu. Generálna prokuratúra SSR a Najvyšší súd SSR sa zameriavajú aj na sprísnenie postihu osôb, ktoré socialistický majetok rozkrádajú. Dôslednejšie sledujú aj nahradenie spôsobenej škody. V rozhodovaní súdov sa zvýšil podiel bezpodmienečných trestov odňatia slobody za tieto trestné činy z 25,8 % v roku 1970 na 34,8 % v roku 1971. Socialistické organizácie nie vždy dôsledne opatrujú zverený socialistický majetok. Niekedy zisťujeme u nich v súvislosti s trestným stíhaním neporiadok, neprehľadnosť v evidencii materiálových a finančných prostriedkov, nízku úroveň kontroly. Pretrváva často ľahostajný vzťah k osobám, ktoré škodu zavinili alebo spoluzodpovedajú za jej vznik.

Je dobré, ak sa hospodárski pracovníci usilujú o dobré výsledky v plnení plánu. Nesloboduo však zabúdať ani na škody, ktoré vznikajú na zásobách, hotových výrobkoch, surovinách alebo na finančných nákladoch. Stáva sa, že tieto negatívne stránky ich už do takej miery nezaujímajú, pretože ich buď jednoducho v podniku odpíšu, alebo ich presunú na ťarchu inej organizácie. Takýto stav je najmä v oblasti stavebníctva.

Pri vyšetrovaní konkrétnych prípadov sa neraz stane, že nemožno zistiť organizáciu, ktorá bola trestnou činnosťou rozkrádania poškodená. Páchatelia sa síce priznajú k trestnému činu a nájdu sa u nich aj odcudzené predmety, ale často, keď sami neoznačia organizáciu, ktorej tieto predmety odcudzili, poškodená organizácia sa sama nehlási.

Závery XIV. zjazdu KSČ na ekonomickom úseku i uznesenia februárového zasadania plénu ÚV KSČ sa v práci prokuratúry premietli vo viacerých konkrétnych opatreniach. Orgány prokuratúry zvýšili svoje úsilie v dozore nad dodržiavaním zákonnosti pri správe a ochrane majetku v socialistickom vlastníctve, pri dodržiavaní pracovnej a finančnej disciplíny a všetky orgány, činné v trestnom konaní, začali energickejšie stíhať páchateľov trestných činov, ktorými bola poškodená socialistická ekonomika.

V súčasnosti pred orgánmi trestného konania stojí predovšetkým úloha, aby sa pri vyšetrovaní konkrétnych prípadov rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve, porušenia finančnej, výrobnej alebo technologickej disciplíny i pri porušení predpisov, ktoré upravujú ochranu a bezpečnosť zdravia pri práci, dôsledne zisťovalo, ktorý zodpovedný pracovník a v akom rozsahu porušil platné právne predpisy, a tak prispel k vytvoreniu situácie, umožňujúcej spáchať trestný čin. Prokuratúra je rozhodnutá v budúcnosti dôslednejšie dávať podnety na vyvodzovanie disciplinárnej a hmotnej zodpovednosti voči takýmto pracovníkom a tam, kde pôjde o hrubé zanedbanie pracovných povinností, aj trestne stíhať zodpovedné osoby.

V poslednom období boli zistené konkrétne prípady zneužívania predpisov, umožňujúcich predaj vyradených zásob pracovníkom organizácií. Namiesto vyradených materiálov sa za zníženú cenu predáva aj nový materiál, dokonca aj taký, ktorý organizácia objednala za veľkoobchodné ceny, špeciálne preto, aby ho potom predala svojim zamestnancom. Rezortné kontrolné a revízne orgány si v podstate nevšímajú dodržiavanie takýchto predpisov. Prokuratúra svojimi opatreniami prispieva k tomu, aby sa podstatne zvýšila aktivita revíznych a kontrolných orgánov, najmä pri odhaľovaní prípadov porušenia plánovacej, výrobnej, finančnej a technologickej disciplíny a pri zneužívaní predpisov o predaji nepotrebných zásob.

Neporiadky na pracoviskách, porušovanie pracovnej a technologickej disciplíny často zapríčinia vznik požiarov, výbuchov a prevádzkové havárie. V minulom roku bolo na Slovensku pri požiaroch usmrtených 44 a zranených 202 osôb. Škoda, spôsobená požiarmi, dosiahla 239 miliónov korún. Prokuratúra SSR sa týmito javmi vážne zaoberá, v roku 1972 preverí a zhodnotí úroveň vyšetrovania týchto vecí a prijme komplexné opatrenia na skvalitnenie prokurátorského dozoru v tejto oblasti.

Všeobecne sa konštatuje, že ochrana občanov, ich osobnosti i ich majetku je nedostatočná. Napríklad sa očakávalo, že prijatím zákona o priečinoch sa zvýši ochrana občanov pred rozličnými predražovateľmi v predajniach a reštauráciách. Pokuty, ktoré ukladajú orgány štátnej obchodnej inšpekcie, si výčapníci, čašníci alebo iní pracovníci, ktorí okrádajú spotrebiteľov, vedia obratom nahradiť. Možnosti dôslednejšieho postihu podľa zákona o priečinoch sa však nevyužívajú a prokuratúra tiež iba zriedka žaluje predražovateľov za trestný čin a zriedka ich navrhuje na potrestanie za priečin.

Úroveň vzájomných vzťahov medzi ľuďmi, pocit osobnej istoty a aj ochrana majetku v osobnom vlastníctve majú značný vplyv na plnenie pracovných, aj iných povinností občanov.

Bezohľadnosť, agresivita a nedostatok vzájomnej úcty medzi občanmi zapríčiňujú časté drobné konflikty a nedorozumenia na pracoviskách i v mestách a obciach, medzi obyvateľmi. Ak sa takéto konflikty včas neriešia, prerastajú potom vo vážnejšie útoky proti životu a zdraviu. Ak menší prejav občianskej neznášanlivosti alebo agresivity zostáva nepostihnutý, páchateľa to posmeľuje, viac si trúfa a jeho agresivita sa stupňuje. Národné výbory zatiaľ neposkytujú občanom dostatočnú ochranu proti urážkam, vyhrážkam alebo menej vážnym fyzickým útokom. Na žiadúcej úrovni nie je ani ochrana pred závažnými fyzickými útokmi, ktoré majú za následok ublíženie na zdraví. Trestná represia pri tomto druhu trestnej činnosti nie je na žiadúcej úrovni. Dožadujeme sa jej zvýšenia.

V poslednom čase je problémom aj ochrana hmotných záujmov občanov.

Účinnejší postih predražovateľov z hľadiska počtu stíhaných osôb závisí od toho, koľko konkrétnych prípadov predražovania alebo poškodzovania spotrebiteľa na váhe a akosti tovaru sa podarí zistiť. Nemožno docieliť, aby v každej predajni bol orgán štátnej obchodnej inšpekcie alebo iný profesionálny kontrolný pracovník. Občianska kontrola v predajniach sa nevykonáva a sami spo-

Nehorázne praktiky v zdravotníckom stredisku Pozemných stavieb Michalovce

Práceneschopnosť – za 50 i za 1200 Kčs?

Na základe falšovaných dokladov o práceneschopnosti sa vyplatilo vyše stotisíc Kčs ● Proti korupcii a protekcionárstvu sa dá naozaj robiť len to, čo sa robí? ● Čo otupuje občiansku statočnosť? ● Dôsledky nielen v Michalovciach

Skutočne závažným problémom zdravotníckej etiky sa u nás stávajú také situácie, keď občan i zdravotnícky pracovník spoločne porušujú jeden zo základných princípov socialistického zdravotníctva — jeho bezplatnosť. Úplatkárstvo, vyskytujúce sa aj v zdravotníctve v posledných rokoch s narastajúcou tendenciou, znehodnocuje prácu aj tých zdravotníckych pracovníkov, čo pracujú obetavo, čestne a nezištne, vrhá negatívny tieň na našu zdravotnú starostlivosť, na ktorú spoločnosť vynakladá stámiliónové prostriedky. Ide najmä o tie prípady, keď sa peňažné dary dávajú a prijímajú ako podmienka na poskytnutie zdravotnej starostlivosti akéhokoľvek druhu a úrovne, keď si na základe úplatku občan vymáha výhody, ktoré mu ináč nepatria.

Priam čítankovým príkladom v takejto súvislosti, nehoráznym a vo svojom konečnom dôsledku — dúfajme — aj dosť výrazne odstrašujúcim je prax, odhalená v zdravotníckom stredisku Pozemných stavieb v Michalovciach. Do povinností zdravotnej sestry Marty Rothovej tu o. i. patrilo viesť administratívu zdravotných záznamov na príslušných kartách pracovníkov, čo sú zaradení do tohoto zdravotníckeho strediska a viesť evidenciu ich pracovnej neschopnosti.

Priležitosť robí korupčníka

Rothová takto mala prístup k tlačivám, na ktorých sa potvrdzovala práceneschopnosť a vypisovali nemocenské dávky, disponovala aj pečiatkou zdravotníckeho strediska a — žiaľ — mala prístup aj k osobnej pečiatke lekára strediska dr. Gabriela Šandrika. Z týchto okolností zrodilo sa falšovanie práceneschopnosti ináč zdravým občanom — za úplatok, ktorý Rothovej zaplatili. Rothová podľa výšky úplatku stanovovala aj dĺžku práceneschopnosti. Zväčša išlo o občanov cigánskeho pôvodu, ktorí na základe falšovanej práceneschopnosti celé týždne poberali nemocenské dávky a tiež rodinné prídavky, čo pri početnosti rodín robilo nemalé sumy.

Niekoľko konkrétnych prípadov:

Gejzovi Chromému, pracovníkovi Inžinierskych stavieb v Michalovciach, bytom v Trhovišti, vydala takto Rothová postupne, bez lekárskeho vyšetrenia, desať dokladov o práceneschopnosti, na základe ktorých sa mu na nemocenskom vyplatilo vyše 13 000 a na rodinných prídavkoch vyše 21 000 korún. Presnejšie, stalo sa tak po jednom lekárskom vyšetrení, keď ho lekár odmietol uznať za práceneschopného. Rothová ho však „uznala". Za úplatky okolo 1200 Kčs. Najprv jej dal 100 Kčs a potom už za ňou chodil pre predĺžovanie i pre nové pracovné neschopnosti. Len za rok 1970 ho „uznala" ako práceneschopného na vyše 200 dní. „Potreboval som čas na stavbu rodinného domu," hovorí Chromý... S Chromým sa to začalo, aj skončilo. Prichytili ho totiž v Bratislave pri nedovolenej činnosti ako „práceneschopného", vec sa začala prešetrovať a „praskla". Ináč, ktovie dokedy by bolo vydávanie falšovaných práceneschopností pokračovalo?

Ďalší zdraví „nemocní"

Ďalší pracovník Inžinierskych stavieb v Michalovciach Alexander Bogár dostal od Rothovej päť falšovaných práceneschopností. Vyplatilo sa mu 4686 Kčs nemocenských dávok, 4080 korún rodinných prídavkov a Rothovej zaplatil 750 Kčs. Elemír Eliáš, pracovník michalovských Pozemných stavieb, na základe troch falšovaných dokladov získal 4575 Kčs na nemocenskom, 5450 Kčs na rodinných prídavkoch, za „bakšiš" 300 Kčs pre Rothovú; Michal Kozár z družstva Robstav vyinkasoval na päť potvrdení práceneschopnosti 2900 Kčs na nemocenskom, 610 Kčs na rodinných prídavkoch a ako úplatok dal 600 Kčs, Ján Kauči z toho istého podniku 1543 na nemocenskom, no zato 5080 Kčs na rodinných prídavkoch, pričom Rothovej zaplatil 500 Kčs, Juraj Tancoš z Pozemných stavieb vyinkasoval na jedno potvrdenie 252 Kčs na nemocenskom a 1990 Kčs na rodinných prídavkoch — za úplatok 50 Kčs atď.

Celková priama škoda, spôsobená falšovateľskou a úplatkárskou činnosťou Rothovej, prevyšuje stotisíc korún. S nepriamymi škodami je to oveľa viac. Tí zdraví „nemocní" totiž namiesto brania peňazí za podvod mali na pracoviskách produkovať hodnoty.

Na zamyslenie

Celý prípad — napriek svojej nehoráznosti — zdá sa byť vlastne dosť jednoduchý. Nevyhnutne si však treba v súvislosti s ním položiť i zodpovedať celý rad otázok. Napríklad

● tlačivá, na ktorých sa vypisuje práceneschopnosť, sú číslované, prísne zúčtovateľné doklady. Preberajú sa

na OÚNZ — v tomto prípade v Michalovciach — na podpis a jeden z ich štyroch dielov sa tam aj po vyplnení vracia, aby na jeho základe predvolali pacienta po určitom čase trvania práceneschopnosti na lekársku kontrolu. Je síce pravda, že Rothová v tých okolo sedemdesiatich prípadoch falšovaných pracovných neschopností tento diel na OÚNZ jednoducho neodosielala, no pri pomerne dlhom, mnohomesačnom falšovaní **n i k o m u n e c h ý b a l i?**

To všetko tým viac, že o Rothovej „kvalitách" na OÚNZ v Michalovciach vedeli, keď „pre neporiadky v celkovej agende závodnej zdravotnej sestry" dostala ešte 22. X. 1968 písomné pokarhanie. V auguste 1970 posudkový lekár kontroloval na stredisku, kde pôsobila, vedenie práceneschopnosti. A k o — keď na nič neprišiel, hoci v tom čase sa už veselo falšovalo?

A ako sa k celému prípadu stavia sama Rothová? Falšovanie podpisov popiera, priznáva len prepisovanie dátumov práceneschopnosti, obviňuje lekára. Nevie vysvetliť, prečo práve pokiaľ ide o doklady s falšovaným podpisom lekára, neodosiala kontrolný diel OÚNZ, vyhovára sa na pracovnú zaťaženosť. Možnosť vystavovať doklady o práceneschopnosti mal len lekár a ona. Pritom sa zdá málo logické, že by bol lekár falšoval svoj vlastný podpis. Do značnej miery ju usvedčujú aj znalci písma a potom celkom jednoznačne podstatná väčšina z odhalených zdravých „nemocných".

Súdna dohra zatiaľ odročená

V jej prípade ide o úmyselné spôsobenie značnej škody na socialistickom majetku, o úplatkárstvo, o trestné činy s predpokladanými súdnymi dôsledkami. Tie sa zatiaľ nemohli realizovať, lebo Rothová je — práceneschopná. V súčasnosti jej zdravotný stav overujú znalci mimo východného Slovenska.

Prirodzene, že prípad nemôže nemať dôsledky ani pokiaľ ide o už spomínaných „zdravých" nemocných, ktorí sú tu spoluvinníci pri spôsobení značnej škody správe nemocenského poistenia a družstvu Robstav. Nadovšetko však by mal aj tento prípad viesť k dôslednejšej kontrole, k zvýšeniu riadiacej úrovne a požadovanej náročnosti vedení zdravotníckych pracovísk voči ich pracovníkom. Prípady rozličného využívania a zneužívania možností zdravotníckych služieb a úkonov — aj keď nie v takejto nekoráznej forme — nie sú totiž ničím neobvyklým. Patrí sem protekčné, rok čo rok sa opakujúce prideľovanie poukazov na kúpeľnú liečbu tým istým ľuďom, dokonca aj manželom, tráviacim letá za štátne prostriedky v kúpeľoch, kým ľudia, čo by to z hľadiska svojho zdravotného stavu oveľa naliehavejšie potrebovali, sa tam jednoducho nedostanú. Naviac sa protekční pacienti do kúpeľov vozia aj zo značných vzdialeností sanitkami. S celkom osobitnými pocitmi potom človek sleduje — ako som to mal možnosť v apríli na Sliači — sanitkou ráno dovezeného pacienta (v spomínanom prípade z Galanty) ako večer veselo tancuje a popíja v kaviarni...

6(105)XV

Slabina: konkrétne opatrenia

S veľmi slabým úspechom sa na Slovensku doteraz stretlo realizovanie výzvy pracovníkov Mestského ústavu národného zdravia v Brne na sústredený boj proti korupcii v zdravotníctve. Všetky krajské i okresné ústavy národného zdravia ju síce prijali, no nijako ďalekosiahlo sa v uskutočňovaní jej požiadaviek nedostali. Výzva smeruje najmä na potláčanie a vyvodzovanie dôsledkov hlavne z peňažných darov, vymáhaných na pacientoch, ktoré nemožno chápať ani ako prejav pozornosti alebo vďačnosti pacienta po ukončení liečenia, ale ktoré predstavujú hrubé porušenie pracovnej morálky, pracovných povinností zdravotníckych pracovníkov. Predpokladá verejné prerokovanie zistených prípadov úplatkárstva v odborárskych a pracovných zdravotníckych kolektívoch. Z desiatich OÚNZ, ktoré prijali brnenskú výzvu a kde sme si jej realizovanie zisťovali, neprerokovali ani jeden takýto prípad. Iba ojedinele — napríklad vo Fakultnej nemocnici v Košiciach uložil riaditeľ dvom lekárom neurologickej kliniky za nezáujem pri vykonávaní služby pokarhanie. Na OÚNZ Košice-vidiek pripravujú teraz svoju vlastnú výzvu, apel proti úplatkárstvu, ktorý chcú propagovať vo všetkých svojich zdravotníckych zariadeniach. Takmer po roku od vyhlásenia brnenskej výzvy nie je to práve veľa...

Po námietke, že sa málo konkrétneho v tomto smere robí, stretnete sa s argumentom: ľudia aj všeličo povedia, ale keď sa vec prešetruje, od oznámenia „odskočia". Klebety a osočovania naozaj nemožno brať za bernú mincu, ale sú početné prípady, keď pacienti veľmi konkrétne upozornia na branie, ba i na vymáhanie úplatkov, ale spravidla od tohto upozornenia do prešetrenia prejde dosť dlhý čas, utvárajúci priestor na „pôsobenie" na takto prejavenú občiansku statočnosť — dohováraním, prosbami i hrozbami, — a potom neraz niet žalobcu. Treba teda brať do úvahy aj tento moment. Lebo proti korupcii v zdravotníctve — ale nielen v zdravotníctve — sa dá robiť oveľa viac, postupovať oveľa účinnejšie ako doteraz.

JAROSLAV MEŠKO

PRAVDA, 11. mája 1972, str. 3.

PRAVDA, 11. mája 1972, str. 5.

V DUCHU NAŠEJ ÚSTAVY

Začiatkom februára uverejnila Pravda môj článok o vplyve náboženstva na psychiku detí. Použil som v ňom výsledky desaťročného pozorovania a skúmania opisovaných javov a doplnil ich štúdiom materiálov psychiatrických liečební a psychologických výskumov. Prácu som konzultoval s viacerými odborníkmi z oblasti psychológie a psychiatrie — všetci s jej obsahom súhlasili.

Na uverejnený materiál došlo do redakcie veľa ohlasov. Možno ich rozdeliť zhruba do troch kategórií: prvá, ktorá sa s materiálom bezvýhradne stotožňuje; druhá ukazuje, že v oblasti okolo ideológie je veľa nejasností; a konečne tretia, ktorá názorne dokumentuje pravdivosť v článku vyvodzovaných záverov.

Pri čítaní listov tretej skupiny sa pred človekom otvára celá hĺbka priepasti, do ktorej vedie náboženský fanatizmus. Krajná neznášanlivosť, zlosť i zlomyselnosť, hrubosť, násilníctvo, to sú hlavné črty, ktoré tieto príspevky charakterizujú. Z mnohých na prvý pohľad vidieť, že ich písali ľudia stojaci na druhej strane barikády. Majú však jednu vec spoločnú: všetci ich pisatelia sa zabudli podpísať. Je to tá skupina ľudí, ktorá sa riadi heslom: „Keď nemám argumenty, ešte vždy môžem kričať." V praxi túto zásadu uplatnil učený mních: keď mu odporca v dišpute vznášal stále nové argumenty, udrel ho bibliou po hlave so slovami: „Keď ťa nevedia presvedčiť moje slová, presvedčí ťa toto." Z listov tejto kategórie priam kričí, že by ich autori radi použili takéto „argumenty". Na ich adresu platí v plnej miere znenie latinského príslovia: „Si tacuisses, philosophus mansisses." Filozofom by sa z nich žiaden nestal. Na šťastie je táto skupina počtom najmenšia. Zmienili sme sa o nej len preto, aby sme ukázali, že náboženstvo skutočne môže vychovávať a v istých podmienkach aj vychováva povahy neznášanlivé, hrubé až násilnícke.

Do druhej skupiny sme zaradili listy, ktorých pisatelia sa zamýšľajú nad problematikou, kladú si otázky a čakajú na ich vysvetlenie. Mnohí z nich sa osvedčili, že sú hlboko veriacimi ľuďmi, súčasne však i dobrými občanmi nášho štátu. Domnievajú sa, že hovoriť verejne o náboženstve, o jeho podstate, funkciách a pôsobení je v rozpore s ústavou republiky. (Keďže si neželajú, aby boli menovaní, vyhovujeme ich prianiu a mená nebudeme spomínať.) Naša ústava zaručuje každému občanovi slobodu svedomia: to znamená, že každý občan môže vyznávať nejakú náboženskú ideológiu, alebo nevyznávať nijakú. Súčasne však zdôrazňuje, že všetko vyučovanie a vzdelanie sa u nás koná na základe vedeckého svetového názoru. To znamená, že všetky štátne a spoločenské inštitúcie sú povinné šíriť myšlienky vedeckého svetového názoru a aktívne vystupovať proti všetkým prejavom idealistických prežitkov. Ak náš denník uverejňuje materiály, ktoré vyznievajú i protinábožensky, robí tak prísne v duchu znenia našej ústavy. Z došlých listov vidieť, že mnohí ľudia ešte nemajú celkom objasnené mnohé problémy, týkajúce sa nášho denného života: problémy medziľudských vzťahov, komunistickej morálky, jej rozdielnosti a nadradenosti nad náboženskou morálkou, problémy jestvovania človeka, cieľa ľudského života, vzniku a vývoja predstáv a ideológií, medzi nimi i náboženských, a mnoho ďalších otázok. Niektorí z čitateľov, ako napríklad M. V. z Novej Lehoty pri Prievidzi a ďalší uvádzajú, že na seba ani na svojich vrstovníkoch nepostrehli žiadne negatívne vplyvy náboženstva, hoci jeho vyučovanie navštevovali povinne. Na námietku možno odpovedať takto: Dnes je všeobecne známe, že fajčenie je jedným z vážnych faktorov, vyvolávajúcich rakovinu pľúc. Lekárske štatistiky to potvrdzujú bezvýhradne. Milióny ľudí napriek tomu fajčia. Mnohí z nich tvrdia, že na seba nepozorujú nijaký zhubný vplyv fajčenia. Môžu mať pravdu. To však neznamená, že sa tým zmenšuje nebezpečenstvo fajčenia pre ľudské zdravie. Znamená to len, že jeden organizmus vzdoruje jedu lepšie, iný horšie, jeden mu podľahne, iný nie. Tak je to i s náboženstvom a ďalšími negatívnymi vplyvmi, ktoré na dieťa pôsobia: v jednom prípade je pôsobenie hlbšie, v inom plytšie.

Podaktorí zo starších čitateľov nepostrehli v článku význam nadpisu, v ktorom sa hovorilo o vplyve náboženstva v súčasnosti.

Početná skupina čitateľov sa vyjadrila o vznesenej problematike jednoznačne kladne. Napríklad čitateľ z Banskej Bystrice hovorí: „Prišli ste vhod s článkom." V ďalšom poukazuje na to, že konfesie ešte i dnes zasahujú do vierovyznania občanov, napríklad pri tzv. krížených manželstvách núti jedna strana druhú podpísať tzv. reverz, že deti budú vedené v duchu katolíckeho náboženstva. Pritom sa vyvíja nevyberaný psychický nátlak. Pisateľ uvádza, že netolerantnosť konfesií rozbila mnohé krásne vzťahy mladých ľudí.

Je to veľmi vážny postreh nášho čitateľa, ktorý ukazuje, že ešte dnes sa niektoré konfesie dopúšťajú násilňovania ľudského svedomia a v našom prípade porušenia ústavy, ktorá jednoznačne zaručuje slobodu svedomia. V takomto prípade je výlučne vecou mladých, aby si nedali konfesionálnou neznášanlivosťou zasahovať do osobného života. Náš štát vytvoril na to potrebné podmienky zavedením občianskych obradov vo všetkých oblastiach ľudského života.

Skupina členov komunistickej strany z Košíc správne poukazuje na to, že je najvyšší čas zaoberať sa problematikou náboženstva verejne, pretože je to ideológia, ktorú môžu imperialistické centrály využiť proti socialistickému budovaniu, ako sa o to pokúsili v rokoch 1968—69. Veľmi cenná je ich výzva, aby každý člen strany vysoko držal zástavu marxizmu-leninizmu a aktívne sa zúčastňoval na šírení zásad vedeckého svetového názoru.

V takomto duchu sa nesie mnoho ďalších ohlasov. V budúcich číslach sa k niektorým z nich opäť vrátime. V duchu našej ústavy, na základe marxizmu-leninizmu budeme vysvetľovať nejasnosti z ideologickej oblasti, aby sme tak prispeli k prekonávaniu prežitkov minulosti.

E. KUCHAR

PRAVDA, 12. mája 1972, str. 3.

8(105)XV

Pred krajskými konferenciami Socialistického zväzu mládeže

Náš cieľ - budovanie vlasti

Socialistický zväz mládeže, všetci jeho členovia sa pripravujú na svoje krajské konferencie, ktoré sa uskutočnia v posledných dňoch tohto mesiaca. Krajské konferencie budú hodnotiť doterajšiu takmer dvojročnú činnosť našej jednotnej mládežníckej organizácie a prerokúvať prípravy na I. zjazd SZM, do ktorej patria pripomienky k doterajšej práci a námety na všestranné rozvíjanie života všetkých mladých ľudí. Požiadali sme predsedov krajských výborov SZM, aby nám odpovedali na jednu otázku:

Aké máte doterajšie skúsenosti z upevňovania SZM vo vašom kraji a na čo sa konkrétne zameria vaša krajská konferencia Socialistického zväzu mládeže?

JURAJ DOMS, predseda MsV SZM hlavného mesta Bratislavy: Charakterizovať dosiahnutý stupeň budovania mestskej organizácie SZM v Bratislave, znamená zaoberať sa rastom a zložením členskej základne, kvalitou, výberom a prípravou funkcionárskeho aktívu a úrovňou práce našich základných organizácií. V hlavnom meste Slovenska bolo k 31. 3. 1972 38 000 členov SZM. Za prvý štvrťrok sme sa rozrástli o vyše sedemtisíc mladých ľudí. Do našej organizácie stále prichádzajú noví chlapci a dievčatá, absolvujú v nej, obrazne povedané, svoje prvé kroky vo verejnom živote, učia sa v nej základom verejnej a politickej práce. Ak sa nám v súčasnosti darí učiť svojich členov abecede politickej angažovanosti, ak sa nám darí získať ich pre aktívnu prácu, utvárame tým podmienky pre občiansku a politickú angažovanosť mladých Bratislavčanov v ďalších rokoch. Mestská konferencia SZM prispeje k tomu, aby sme zhodnotili svoju doterajšiu prácu a súčasne sa zamysleli ako ďalej. Obdobie volebnej kampane v SZM chápeme ako permanentne zasadajúci parlament nás mladých, v ktorom nechýbajú námety, konštruktívna kritika, ani sebakritika, kde prijaté závery sú výsledkami všestranného kolektívneho poznania. Úspechy, ktoré sme pod vedením KSČ od utvorenia SZM dosiahli, ukazujú, že nastúpená cesta bola správna; zároveň nás však zaväzujú neponáhľať a zvyšovať náročnosť na svoju prácu.

MICHAL ZOZULÁK, predseda KV SZM Východoslovenského kraja: Obdobie od ustanovujúcej krajskej konferencie SZM v našej krajskej organizácii bolo poznamenané snahou všetkých orgánov a organizácií o upevnenie SZM na všetkých úsekoch, kde mladí ľudia žijú a pracujú. Pestrá paleta foriem a metód práce priniesla výsledok. Odvtedy sa zvýšila naša členská základňa o 42 000 členov, teda dnes máme vyše 74 000 členov. Samozrejme, že počet členov sám osebe ešte o ničom nehovorí. Avšak podarilo sa nám dosiahnuť pozitívne výsledky v myslení mladých ľudí, získať ich pre politiku KSČ a angažovať sa za ňu konkrétnou prácou. Dokumentujú to aj výsledky pracovnej iniciatívy mládeže. V súčasnosti prijalo vyše 1500 ZO SZM konkrétne socialistické záväzky. Naším cieľom je dosiahnuť, aby každá organizácia, každý člen SZM mal pred I. zjazdom SZM konkrétnu úlohu. Kladne treba hodnotiť VSŽ, kde zväzáci prijali záväzok v hodnote 18 miliónov korún, z toho už k dnešnému dňu utvorili hodnotu za 5 miliónov, ďalej Chemosvit vo Svite, kde členovia SZM prijali záväzok — v hrubej výrobe usporiť 2,5 milióna korún a v zlepšovateľskom hnutí 500 tisíc korún. Mohli by sme spomenúť ešte Chemko Strážske, VSS, Vagónku Poprad, ZDA-Bardejov a ďalšie základné organizácie, a to sú takmer všetky, v ktorých sa členovia SZM snažia prejaviť svoju aktívnu účasť na budovaní vlasti. Toto naše smerovanie bude aj hlavnou náplňou rokovania krajskej konferencie. Poznáme svoje chyby a nedostatky, preto správa na krajskej konferencii bude kritická. Očakávame, že takýto prístup vyvolá potrebnú diskusiu. V tomto období veľkú pozornosť venujeme príprave budúcich kandidátov KSČ. Od januára sme navrhli 719 mladých ľudí, z toho 519 prijali. A ešte, na základe výzvy VSŽ sa na druhý deň našej konferencie uskutoční celokrajská mládežnícka smena.

IVAN DZURIANIK, predseda KV SZM Stredoslovenského kraja: Ustanovujúca krajská konferencia pred jeden a pol rokom si vytýčila ako jednu z hlavných úloh — upevniť náš SZM a rozšíriť vplyv na neorganizovanú mládež. Na splnenie tohto cieľa sme prijali na úrovni kraja konkrétne opatrenia a zamerali sme sa predovšetkým na robotnícku a roľnícku mládež. Upevneniu SZM významne pomohla výmena členských legitimácií, výročné členské schôdze a okresné konferencie. Pri konečnom hodnotení splnenia tejto úlohy možno povedať, že výsledky sú dobré, o čom svedčí skutočnosť, že naša krajská organizácia má 81 119 členov, čím sme najväčšou krajskou organizáciou SZM v celej ČSSR. K zvýšeniu dobrého mena SZM v očiach verejnosti však najviac prispeli výsledky pracovnej iniciatívy a aktivity mládeže. Chlapci a dievčatá prijali 10 948 individuálnych a 1626 kolektívnych záväzkov v hodnote 520 miliónov korún, ktoré si čestne splnili. Za tieto dosiahnuté výsledky vďačíme najmä starostlivosti a pomoci KV KSS, OV KSS a ZO KSS.

Krajská konferencia zhodnotí všetko to, čo sme v kraji dosiahli od ustanovenia jednotnej organizácie detí a mládeže, a zároveň vytýči nové úlohy zväzáckej činnosti. Zameriame sa najmä na účasť mládeže na rozvoji národného hospodárstva. Rozvinieme širokú pracovnú iniciatívu na počesť I. zjazdu SZM a X. svetového festivalu mládeže tak, aby členovia, mládežnícke kolektívy i organizácie SZM prijímali a plnili konkrétne záväzky pod heslom Čo urobíme pre druhý rok päťročnice.

LADISLAV JANÁK, predseda KV SZM Západoslovenského kraja: Organizácia SZM sa upevnila organizačne aj ideovo. Vo všetkých rozhodujúcich priemyselných podnikoch a na dedinách sú základné organizácie SZM a v súčasnosti sa stabilizujú organizácie na JRD a ŠM, kde sú pre to podmienky. Tieto skutočnosti sa nám prejavili pozitívne v raste členskej základne; za obdobie od septembra minulého roku vzrástla organizácia o 30 000 členov. Proces výstavby sa ustálil po okresných konferenciách SZM, ktoré dali podnety bližiacim sa krajským konferenciám a zjazdom. Pokiaľ ide o ideové upevnenie organizácie, dôkazom je aj pracovná aktivita pri plnení Programu štafety iniciatívy a činov, ako aj postupné realizovanie úloh k I. zjazdu SZM. Naša krajská konferencia sa sústredí na štyri základné otázky: ❶ posúdenie systému a účinnosti ideovo-výchovnej práce, osobitne výchova funkcionárskeho aktívu s prihliadnutím na mladých členov strany; ❷ prehĺbenie účasti mladých pri plnení úloh päťročnice; ❸ dotiahnutie problému oddielových vedúcich a pomocníkov oddielových vedúcich; ❹ upevnenie vnútrozväzovej disciplíny.

Pripravila: EVA TRANČÍKOVÁ

PRAVDA, 13. mája 1972, str. 2. 9(105)XV

Boj s protispoločenskou činnosťou nie je len vecou VB, prokuratúry a súdov

Kto a čo zostáva dlžný

Vláda SSR zhodnotí plnenie povinností pracovísk a spoločenských organizácií v predchádzaní kriminalite ◎ Legislatívne úpravy prinesú dôraznejší postih

Bratislava (jar) — Boju protispoločenskou činnosťou a jej najzávažnejším prejavom — kriminalitou — sa venuje v poslednom období zvýšená pozornosť. Otázkami stavu socialistickej zákonnosti sa — ako je známe — nedávno zaoberala Slovenská národná rada a v týchto dňoch sa pripravuje pre vládu SSR kontrolná správa o plnení komplexných opatrení, majúcich za cieľ zníženie kriminality, odstraňovania príčin jej vzniku.

O viacerých problémoch v tejto súvislosti sa hovorilo včera na tlačovej porade za účasti ministra spravodlivosti SSR dr. Pavla Királyho, ministra vnútra SSR genmjr. Egyda Pepicha, predsedu Najvyššieho súdu SSR dr. Jána Benčuru, generálneho prokurátora SSR dr. Martina Kováča a ich spolupracovníkov. Číselné údaje o stave kriminality na Slovensku za minulý rok sú v podstate známe. Vzostup zaznamenali najmä hospodárske trestné činy, ďalej trestná činnosť hrubo narúšajúca občianske spolužitie a trestné činy proti životu a zdraviu. Ako uviedol na porade generálny prokurátor dr. Martin Kováč, vyše štvrtiny známych páchateľov sa dopustilo trestnej činnosti pod vplyvom alkoholu a viac ako polovicu páchateľov trestnej činnosti tvoria ľudia, mladší ako tridsať rokov.

Trestný čin alebo prečin je však už len negatívnym vyvrcholením neporiadkov, ktoré sa skôr mali riešiť inými ako represívnymi formami. V tejto súvislosti ukladá XIV. zjazd KSČ, závery februárových zasadaní plén ÚV KSČ a ÚV KSS i uznesenia federálnej i národnej vlády podnikom, spoločenským organizáciám a inštitúciám a najmä národným výborom sústavne sa zaoberať rušivými javmi v okruhu ich pôsobnosti, prejavmi pracovnej nedisciplinovanosti, neplnenia pracovných a občianskych povinností, zlého občianskeho a rodinného spolužitia, stavom ochrany zvereného majetku a ďalšími, z hľadiska predchádzania vzniku kriminality závažnými otázkami. Ako konštatoval minister spravodlivosti dr. Pavel Király, tieto povinnosti sa plnia veľmi neuspokojivo a v tomto zmysle sa aj predloží hodnotiaci materiál vláde s návrhom ďalších opatrení.

Násilnou trestnou činnosťou sa osobitne zaoberal minister vnútra genmjr. Egyd Pepich. Za minulý rok sa páchateľia dopustili na Slovensku 6909 násilných deliktov. Došlo k 77 vraždám, 371 lúpežným prepadnutiam, 5975 prípadom úmyselného ublíženia na zdraví. Vyskytlo sa vyše 900 prípadov, nebezpečného vyhrážania a vyše 500 útokov na verejných činiteľov. Vysoké percento z toho všetkého — 3441 prípadov — sa stalo pod vplyvom alkoholu. Lúpeže pokračovali v dosť vysokom počte aj v tomto roku — 110 prípadov za štyri mesiace. Zostrený postih spolu s ďalšími opatreniami aj legislatívneho charakteru, ktoré sa pripravujú, vrátane pravidelného dozoru nad činnosťou recidivistov, zúčastňujúcich sa vysokým percentom na opakovanej trestnej činnosti a — pravdaže — spolupráca všetkých štátnych orgánov, vrátane výraznejšieho formovania právneho vedomia občanov, má viesť k postupnému obmedzeniu aj tejto trestnej činnosti. Minister Pepich uviedol, že orgány Verejnej bezpečnosti budú aj naďalej realizovať cielené represívno-bezpečnostné opatrenia, kontrolu asociálnych, nepracujúcich živlov, dodržiavanie predpisov cestnej premávky, akcie na potláčanie výtržníckych výčinov a ďalšie, v čom sa opierajú o úplný súhlas a podporu verejnosti.

V rozprave si predstavitelia tlače, rozhlasu a televízie bližšie ujasnili účinnejšie formy svojho pôsobenia na podporu boja proti kriminalite a protispoločenskej činnosti vôbec.

PRAVDA, 15. mája 1972, str. 2.

Šmelina pomocou inzerátov

Prax sa vytvorila tak, že viacerí sprostredkujúce podniky u nás sprostredkovávajú aj činnosť spoločensky veľmi nežiaducu, ba dokonca trestnú. Platí to napríklad v početných prípadoch o obchodoch Autobazáru, ktorého predajne umožňovali početné špekulačné predaje áut, ale napríklad aj o mnoho ráz kritizovanom podniku bratislavských komunálnych služieb Svadobka, inzerátmi napriamo podporujúceho šmelinu s bytmi a ďalšie nehoráznosti. Napríklad aj v súčasnosti na vývesnej tabuli Svadobky v bratislavskej pasáži Luxor môžete čítať takýto text inzerátu: „Súrne potrebujem v Bratislave byt, najradšej väčší ako dvojizbový." Inzerát ponúka taký byt v Banskej Bystrici a inzerát končí takto: „Nevďačtek! Neobanujete! Doplatím!" — A túto zjavnú ponuku na šmelinu s bytmi zakončuje ešte mnohovravná značka: „Dohoda istá." Inzerát tohto typu pritom nie je na spomínanej vývesnej tabuli ojedinelý. Je tam aj ďalší — takýto: „Dám do podnájmu dvojizbový byt s ústredným kúrením, so zvláštnym vchodom. Značka: Ponúknite!" Čo? No pravdaže, čo najvyšší úplatok a čo najvyššie nájomné. Neuvedomujú si v bratislavskej Svadobke, že takto nápomáhajú trestnú činnosť? Nápokon našiel som tam aj ďalší inzerát mnohovravného textu, ktorý uvádzam bez komentára. Posúďte sami: „Ktorá príjemná a milá deva alebo žena, najradšej evanj., do 45 rokov má záujem o bezplatný podnájom? Značka: Slubná perspektíva..." — Naozaj slubná?

JÁN KOMEŠ

POĽSKÉ DIEVČATÁ U NÁS

„Idž, ponieważ spóźnimy się. Już jest w pół do drugiej." A pri posledných slovách dievčatá pridali rezko do kroku. Blížili sa k závodu Matador v Považskej Bystrici a my — v snahe dozvedieť sa niečo o nich — vykročili sme tak nenápadne za nimi.

◈ Výpis zo záznamu

„Organizácia n. p. Matador po pridelení limitu zamestnávania počtu poľských pracovníčok v roku 1971 z Ministerstva práce a sociálnych vecí SSR *po predchádzajúcom prerokovaní organizovaného zabezpečenia náboru pracovníkov z PĽR s NV mesta Bratislavy dvakrát navštívila v PĽR Rzeszowskú oblasť, kde podrobne prerokovala možnosti získania pracovníkov."*

Vedúci zamestnaneckého odboru Anton Kubíček hovorí:

— Termín sme dohodli, a tak 3. januára tohto roku prišlo k nám 76 poľských pracovníkov, z toho 51 žien. Náš podnik má okrem domáceho trhu aj zahraničný, ktorý sa stále viac rozširuje, a to je jedna z príčin, prečo je nedostatok pracovných síl v našom podniku, a preto sme požiadali o pomoc pracovníkov z Poľska.

Zapracovali sa v prvých dvoch mesiacoch. Muži pracujú na príprave zmesí vo valcovni, pri lisovaní zahrievacích fliaš a na iných pracovných úsekoch. Ženy sú zasa pri lisovaní podlahových krytín, lisovaní technickej gumy, pri dokončovacích prácach pri výrobe zahrievacích fliaš.

— Niektorí sa zapracovali v pomerne krátkom čase — za tri týždne. Naša organizácia je spokojná s výsledkami práce poľských pracovníkov. Sú u nich predpoklady pre ďalšie kvantitatívne a kvalitatívne zlepšenie práce, — dodáva s. Kubíček.

◈ Zvedavosť je ľudská cnosť

...a my sme boli tiež zvedaví, ako poľská dievčatá pracujú, či sú spokojné. Zastavili sme sa pri výrobe dlážkovín. Maria Gwowala pochádza, ako aj ostatné, z Rzeszowskej oblasti. Chvíľu sme sa prizerali, ako jej šikovne robota ide spod ruky.

— Ach, mám pred vami trému, odrazu na našich poslúchať ruky, — hovorí s plachým úsmevom. Ostýchavosť i tréma sa po prvých slovách stratila. Prekvapila nás jej celkom dobrá slovenčina.

— Neučím sa podľa slovníka, len to, čo počujem, si zapamätám a snažím sa tak rozprávať.

Naozaj sa jej to darí.

— Keď sme sem prišli, veľmi srdečne nás privítalo vedenie podniku. Prvý i druhý deň sme sa cítili trochu stiesnene, cudzo, ale zistili sme, že sme medzi svojimi, ktorí nám to potvrdili starostlivosťou o nás. Naše spolupracovníčky sú dobré, poradia nám, pomôžu. Pracujeme radi. Čo sa týka ubytovania, sme tiež spokojné. Máme sprchy — teplú vodu, posteľnú bielizeň nám veľmi často vymieňajú. Na izbách sme po dve, po tri.

Voľných chvíľ nie je veľa, ale i to málo chcú čo najlepšie využiť, poznať život, zábavu, kiná, divadlá v Bratislave. Každý štvrtok usporadúva SZM v Matadorke spoločenské večierky s kultúrnym programom, na ktorých sa zúčastňujú. Mládež ich prijala veľmi vrelo a ony sa zas snažia pomáhať rozvíjať novú organizáciu SZM v Matadorke.

Pri konečnom spracúvaní tlsov pracuje sympatická Zofia Grusecka. Slovenčina jej ešte robí ťažkosti. Pre zmenu sme sa zase my trochu namáhali, ale porozumeli sme jej:

— Z práce jestem zadowolona. Bratislawa się mi podoba.

◈ Naše dievčatá

Predseda ZV ROH Štefan Múdry o nich hovorí:

— Jaj, veď to sú naše dievčatá. Radi sa s nimi pozhovárame o robote i o všetkom inom. Podľa dohody uzavretej v Rzeszowskej oblasti náš podnik im umožňuje navštíviť rodinných príslušníkov raz za štyri roka. Poľské pracovníčky a pracovníci sú organizovaní v ROH, majú samostatný odborový úsek. Zúčastňujú sa aj na našich odberárskych zasadnutiach. Pre pracovníkov z Poľska sme zabezpečili všestrannú lekársku starostlivosť v podnikovom zdravotnom stredisku. Majú tiež možnosť venovať sa rôznym druhom športu, pretože náš podnik má dobre vybudovaný športový areál.

◈ A čo píšu domov

„Serdeczne pozdrowienie dla wszystkich. Otrzymałem Wasz list. Po słowacku mówie jeszcze słabo, ale rozumię prawie wszystko..."

Asi takto sa začínajú mnohé listy poľských dievčat domov — do svojej vlasti. Píšu, ako žijú občania v Bratislave, čomu sa všetkému priučili atď.

„Kóaczac list życze Wam wszystkiego najlepszego..."

Poľské dievčatá sa už u nás cítia ako doma.

H. BEDNÁROVÁ

Pozhovor

„Botel Javorina"

Oproti hotelu Devín v Bratislave pevne zakotvila bývalá loď Bratislava a pribudol na nej skromný nápis „Botel Javorina". Patrí podniku zariadení cestovného ruchu Javorina. O tom prečo tu kotví sme sa pozhovárali s obchodným námestníkom riaditeľa Ing. Milanom Chorváthom.

Aké služby na lodi poskytujete a pre koho?

— Pretože Bratislava má málo ubytovacích možností, prišli sme na myšlienku využiť túto loď ako botel podľa vzoru Prahy. Prenajímame kajuty, ako hotelové izby, polovicu miest priamo náš podnik tu na recepcii a polovicu Tatratour. Máme na lodi aj reštauráciu, ale výlučne len pre botelových hostí, pretože jedáleň nemá samostatný vchod, jej sprístupnením verejnosti by sa narušil poriadok. Záleží nám na tom, aby sa zákazník cítil dobre.

Akou kapacitou postelí botel disponuje a v akej cene?

— Máme 100 postelí v jedno až štvorlôžkových kajutách. V budúcnosti mienime túto kapacitu rozšíriť o „veliteľské" kabíny, ktoré potrebujú určitú úpravu a zariadenie. Nocľažné sa pohybuje od 25 do 40 korún za noc a posteľ. Reštaurácia je v klasickej II. cenovej skupine.

Uvažuje váš podnik ešte aj o ďalších službách?

— Tu priamo v botely by sme chceli poriadať svadby a promócie, najviac pre 20 až 24 ľudí. Takéto organizované podujatia by bolo možné zvládnuť a navyše prostredie pre takéto akcie je veľmi vhodné — romantické.

Pre verejnosť pripravujeme kaviareň Čajka, ktorá už kotví vedľa. Bude zaradená tiež do II. cenovej skupiny.

(av)

VEČER, 12. mája 1972, str. 2.

ČO PÍŠU INÍ

PROVOKÁCIA

Ak si vo Viedni myslia . . .

Aká je samotná vecná podstata incidentu, ktorý dal značnej časti rakúskych oznamovacích prostriedkov a antikomunistických centier zámienku k vyostrenej protičeskoslovenskej kampani?

2. mája t. r. prišiel rakúsko-československé hranice na cestnom priechode neďaleko Mikulova čs. občan Jan Masařík, ktorý v roku 1969 nezákonne opustil čs. územie. Narušitel' prišiel so svojím autom značky Opel až 130 m do hĺbky čs. územia až k zátvorám pri stanovišti hraničnej kontroly. O chvíľu odišiel späť na rakúske územie, kde nechal auto a sám sa opäť vrátil na čs. územie, kde práve pasove odbavovali Masaříkovu manželku, ktorá sa vracala z návštevy južnej Moravy. Masařík na našom území začal pokrikovať, urážať a provokovať príslušníkov čs. orgánov.

Nadával im a vyzýval na útek do Rakúska. Odmietol sa legitimovať a potom sa dal na útek späť na rakúske územie. Pretože nereagoval ani na tri varovné výstrely do vzduchu, príslušník Pohraničnej stráže konal v rámci svojich práv a povinností a použil proti narušitel'ovi zbraň, takže ho na našom území ľahko zranil dvoma zásahmi do nohy. Dobehol potom narušitel'a, ale Masařík, 28-ročný človek silnej postavy, ktorý ovládal judo a karate, pokúsil sa vyrvať mladému pohraničníkovi samopal z rúk, aby ho sám použil proti nemu; zároveň sa snažil pohraničníka odvliecť na rakúske územie. Podarilo sa mu ho vtiahnuť asi na 6 metrov na rakúske územie. Tam ho pohraničník premohol a dopravil na čs. územie. Potom sa mu poskytuje nemocničné ošetrenie.

Masařík, ako sa potom ukázalo, mal pri sebe falošné doklady, ide o človeka, ktorý už predtým bol u nás trestaný. Narušenie rakúskeho územia bolo zaprícinené zločinným konaním Masaříka, ale aj napriek tomu naše orgány vzhľadom na dobré susedské vzťahy vyslovili rakúskej strane politovanie. Vydanie Masaříka však odmietli, pretože ide o čs. občana.

Realistické hlasy v rakúskych oznamovacích prostriedkoch kladú otázku, prečo rakúske pohraničné orgány vôbec dopustili, aby sa niekto bez zábran pohyboval na území priliehajúcom k hraničnej čiare, na území patriacom už susednému štátu a hrubo provokoval. Pritom ho podľa svedectva niektorých rakúskych novín rušiaci robotníci, ktorí šli okolo, upozorňovali, že si počína v rozpore s platnými predpismi. V rakúskej tlači sa tak isto zjavili informácie, že Masařík sa pôsobí pred emigráciou stal konfidentom rakúskej armádnej špionážnej služby a vyslovuje sa aj názor, že mohlo ísť i o vedomú hraničnú provokáciu s cieľom zhoršiť vzťahy medzi Rakúskom a Československom.

Kontrastne k realistickým hlasom i k umelo nafúknutému tlačovému výrobku rakúskeho ministra zahraničia Kreiskiego v jeho televíznom interview pôsobí hysterický pokrik tých novín, ktoré celú vec nafukujú do neočakávaných rozmerov. Hanebný čin prebraného delikventa poslúžil rade novín na to, aby uverejnili i komentáre, v ktorých už prakticky vyvádzajú skutočnosti a snahy o vytváranie psychózy studenej vojny dospievajú dokonca až k urážlivým výrokom o čs. strane.

Treba zdôrazniť slová Gustáva Husáka na sobotňajšej slávnosti v Milovicích: „Ak si vo Viedni myslia, že tu máme v Československu slabé nervy a že nás môžu prevokáciami a hysterickými kampaňami odviesť od pokojnej práce, potom sa veľmi mýlia. Máš ľud, ktorý už mnoho prežil, vybudoval si socialistické zriadenie, vie si ho taktiež aj chrániť a má rovnako spojencov, ktorí ani pomáhajú plne zabezpečiť hranice i nezávislosť krajiny."

r. p.

VEČER, 13. mája 1972, str. 2.

K NAŠEJ ÚLOHE V SPOLOČENSTVE BRATSKÝCH KRAJÍN

Podpis Československej socialistickej republiky pod Varšavskou zmluvou o priateľstve, spolupráci a vzájomnej pomoci bol tŕňom v oku našej vnútornej i zahraničnej reakcie. Nemožno sa preto čudovať, že v rokoch „obrodenia" — 1968—1969 sa nejeden útok zameral práve na túto zmluvu. Fantazírovanie o neutralite malo využiť prirodzenú túžbu nášho ľudu po mieri a vyvolať negatívny vzťah k vojenskému koalíčnemu zväzku socialistických štátov. Internacionálna pomoc bratských armád v auguste 1968 stala sa zámienkou pre mohutnú ubavráčskú a provokačnú kampaň, ktorá malo vyvolať medzi občanmi definitívne murálne odsúdenie nášho členstva vo Varšavskej zmluve.

Mesiace plynuli a pravda vyšla na svetlo. Poučenie z krízového vývoja v našej krajine vysvetlilo podstatu a zmysel pomoci bratských armád, vysvetlila sa a v praxi ukázala nevyhnutnosť spoločného postupu nielen v hospodárskych, ale aj vo vojenských otázkach.

Varšavská zmluva zajtra oslávi sedemnásť rokov svojej existencie. Tieto roky práce potvrdili, že myšlienka spoločného tried nebo postupu socialistických krajín pri budovaní obrany je správna, zodpovedá leninským požiadavkám zabezpečenia výdobytkov socializmu. A práve takáto politika socialistických krajín — tak i našej republiky — prináša ovocie. Viac ako štvrťstoročie mierového života v Európe — to je tá najmarkantnejšia a najrukolapnejšia výsledok mierovej politiky socialistických štátov.

Naša republika v rámci Varšavskej zmluvy má svoju dôležitú úlohu. Vyše 350 kilometrov našich hraníc, ktoré oddeľujú dva spoločenské systémy, sú miestom, kde sa imperializmus všetkými prostriedkami snaží nájsť priestor na pretlačenie svojej ideológie i svojich diverzantov — o tom sme sa mohli neraz v minulosti presvedčiť. A práve znemožniť tieto pokusy už v zárodku — to je poslanie ozbrojených síl socialistických krajín. Na Moskovskej porade predstaviteľov komunistických a robotníckych strán roku 1969 sa konštatovalo, že „udržať agresora v príslušných medziach a uchrániť ľudstvo pred imperializmom je poslaním robotníckej triedy . . ." Ide teda o ochranu toho, čo sme si svojimi rukami, s pomocou našich priateľov a spojencov vybudovali. V dnešnom svete, keď vedeckotechnická revolúcia tak hlboko zasiahla do vojenstva, do rozvoja zbraní, nemôže si žiadny štát — a najmä malý štát — dovoliť ľahkomyseľnosť a spoliehať sa iba na svoje sily, ktoré sú obmedzené kvalitatívne a kvantitatívne. Tu ani ilúzie o všemocnosti neutrality nemajú miesto, lebo súčasný charakter vojenstva znemožňuje zachovanie obmedzeného typu vojny. A to už nehovoríme o viacerolmosti imperialistických síl, ktoré v záujme svojich cieľov sú kedykoľvek schopné porušiť neutralitu. Aj takých prípadov sme boli svedkami.

Nuž a keď teda máme zabezpečiť svoju pokojnú prácu, je len prirodzené, že hľadáme úzke spojenie s triednymi bratmi, s ktorými nás spája spoločná ideológia, spoločné ciele i základné princípy vystavby spoločnosti. A takéto spojenie má pre nás — okrem absolútnej bezpečnosti — ešte ďalší význam: značne znižuje bremeno vojenských výdavkov. Veď vzájomná kooperácia, spolupráca a spoločná obrana utvára predpoklady pre vzájomné dopĺňanie.

Nuž a tak je naše členstvo vo Varšavskej zmluve odôvodnené triednymi, hospodárskymi i politickými príčinami. Varšavská zmluva je obranným spoločenstvom, jej existencia je podmienená výlučne existenciou útočných paktov imperialistických síl, čo potvrdzuje aj časť 11. článku zmluvy, v ktorom sa hovorí: „Ak sa v Európe utvorí systém kolektívnej bezpečnosti a za tým cieľom sa uzavrie celoeurópska zmluva o kolektívnej bezpečnosti, o čo sa budú zmluvné strany vytrvalo usilovať, stratí táto zmluva platnosť v deň, keď nadobudne platnosť celoeurópska zmluva."

Teda pod takúto zmluvu sa podpísal náš štát 14. mája 1955 vo Varšave. Uplynulých 17 rokov ukázalo, že tento podpis nám zabezpečil pokojnú prácu. Teda podpis je na správnom mieste.

Major V. DAŬBNER

ROZRASTAJÚCA SA SPOLUPRÁCA V OBLASTI VEDY A TECHNIKY.

Ing. JIŘÍ ŠTĚPÁNEK

SPOLUPRÁCA ČESKOSLOVENSKA SO SOCIALISTICKÝMI KRAJINAMI neobmedzuje sa iba na výmenu tovaru a deľbu výrobných programov a na špecializáciu i kooperáciu, na čo kladie osobitný dôraz aj Komplexný program členských štátov Rady vzájomnej hospodárskej pomoci, ale čoraz väčšími dotýka sa i oblasti vedecko-technickej spolupráce. Na stránkach TECHNICKÝCH NOVÍN som častejšie písal o československo-sovietskej hospodárskej a vedecko-technickej spolupráci, preto sa teraz zmienim o tejto spolupráci s druhými socialistickými krajinami.

V TEJTO OBLASTI JE DÔLEŽITÝM PARTNEROM pre ČSSR Nemecká demokratická republika, ktorá pre rozvoj svojej ekonomiky, keďže je vyspelým socialistickým štátom, má podobné podmienky ako ČSSR. Vedecko-technická spolupráca zameriava sa predovšetkým na strojárstvo, chémiu, elektrotechniku, elektroniku, spotrebný priemysel, palivá, stavebníctvo a poľnohospodárstvo. Ťažisko v tomto smere pripadá na strojárstvo, chémiu, elektrotechniku a elektroniku, lebo tieto odvetvia majú takmer dvojtretinový podiel na celkovej vedecko-technickej spolupráci medzi ČSSR a NDR. Na ilustráciu treba spomenúť, že ČSSR odovzdala Nemeckej demokratickej republike 2589 rozličných komplexných dokumentácií a prijala 18 163 odborníkov z NDR. Nemecká demokratická republika zasa odovzdala Československu 2347 rozličných komplexných dokumentácií a prijala 15 063 československých odborníkov. (Považujem za potrebné dodať, že kontakty sa stále rozrastajú a prehlbujú, takže momentálne môžu byť niektoré spomínané údaje ešte väčšie.)

Keďže v týchto dňoch usporadúva sa v Brne III. medzinárodný veľtrh spotrebného tovaru, spomeniem, že v spotrebnom priemysle koncentrovala sa spolupráca na spracúvanie chemických vlákien, na zošľachťovanie a tvarovanie priadze, na výrobu osvetľovacích telies, obalového skla, prefabrikovaných okien a podobne. V doprave získali sa cenné skúsenosti na poli organizácie, typizácie, údržby, nakladania a prepravy. V chemickej oblasti nadobudli sa skúsenosti najmä na poli elektrolýzy, pri spracúvaní odpadových sírnitých plynov na kvapalný kysličník, hydrogenizácii glukózy, pri výrobe stereokaučukov a náterových látok, v obalovej technike atď.

Prirodzene, takáto spolupráca prináša aj viditeľný ekonomický efekt. Využitím skúseností z komplexnej výroby v automobilovom priemysle ušetrili sme 2 700 000 Kčs. V chemickom priemysle sa realizáciou skúseností z NDR v ostatnom čase dosiahli úspory vyše 20 000 000 Kčs. V oblasti palív a hutníctva robia úspory dokonca 35 200 000 Kčs, a to najmä pri zväčšovaní efektívnosti ťažby hnedého uhlia, pri zdokonaľovaní úpravárskej technológie cínových rúd a fluoritu. Zavedením bočného sypania zemín vo výsypkách vznikla úspora 1 400 000 Kčs. Úspory zo spolupráce v spotrebnom priemysle v ostatnom čase robili okolo 8 000 000 Kčs.

Súčasne Československo odovzdalo NDR výsledky a skúsenosti v oblasti zdravotníckych zariadení, vo výrobe prevodových skríň a obrábacích strojov, prefabrikovaných dielcov, stavebných materiálov, z prevádzky rafinérií a mnohých iných odborov chemického priemyslu, spotrebného priemyslu, elektrotechniky, elektroniky a ďalších odvetví národného hospodárstva. Využitím československých skúseností a používaním prúdových krosien dosiahli sa v textilnom priemysle NDR úspory vyše 2 500 000 Kčs. Československé skúsenosti pri výrobe hliníkového drôtu umožnili zväčšiť ročnú kapacitu závodu v NDR o 4000 ton za rok, čo reprezentuje ročne hodnotu 14 400 000 mariek.

OBDOBNE ROZVOJ ČESKOSLOVENSKO-POĽSKÝCH ekonomických vzťahov nie je myslitelný bez všestrannej vedecko-technickej spolupráce. Od roku 1947, keď sa v širšom rozsahu začali budovať československo-poľské vedecké a technické kontakty, Československo odovzdalo Poľsku zo 2500 kompletov vedecko-technickej dokumentácie. Na stážach, konzultáciách a konferenciách sa v ČSSR vystriedalo zo 11 000 poľských expertov. Naproti tomu Poľsko odovzdalo nám asi 2000 kompletov dokumentácie a prijalo asi 3000 československých odborníkov.

Československo poskytlo Poľsku pomoc pri rozvoji chemického priemyslu, keď sme poľským chemikom odovzdali naše skúsenosti s výrobou kyseliny dusičnej a kyseliny sírovej mokrou katalýzou zo sírovodíka, ďalej z petrochémie a výroby papiera, potom aj z výroby energetických zariadení, slaboprúdovej elektrotechniky, prípravy stavebných materiálov, plastov. Poliakom pomohlo Československo aj pri riešení problémov v metalurgii, strojárstve, a to najmä pri konštruovaní obrábacích strojov, turbín, žeriavov, chladiarskeho a mraziarskeho zariadenia, pri výrobe lekárskych prístrojov atď.

Československo zasa využilo premnohé skúsenosti v stavebníctve, vo výrobe organických farbív a niektorých gumárskych výrobkov. ČSSR získala od Poľska skúsenosti pri výrobe chloroprénových uhľovodíkov, podklady o modernej miešarni farbív a predstavu o usporiadaní výrobných liniek v tomto závode. Poľské skúsenosti uplatnilo Československo aj v keramickom a polygrafickom priemysle. V energetike získali sme skúsenosti z prevádzky veľkých tepelných elektrární a prenosových systémov. V spotrebnom priemysle uplatnili sa poľské skú-

senosti v podniku Bonex pri spracúvaní striže.

VEDECKO-TECHNICKÁ SPOLUPRÁCA medzi Československom a Maďarskom, ktorá sa uskutočňuje už od roku 1950, veľmi pomohla rozvíjať vedu, techniku a ekonomiku v obidvoch krajinách. Počas našej vzájomnej spolupráce Československo odovzdalo Maďarskej ľudovej republike 1022 dokumentácií väčšieho významu a veľa iných čiastkových dokumentácií a informácií. Súčasne sme v ČSSR prijali 4745 maďarských odborníkov, ktorí sa oboznamovali s výsledkami výskumu, výroja a s výrobnými skúsenosťami. Maďarsko odovzdalo Československu 623 dokumentácií väčšieho významu a prijalo 2389 československých odborníkov.

V rámci tejto spolupráce získali sme poznatky z Maďarska na poli ťažkého priemyslu — išlo o skúsenosti pri výrobe špirálovo zváraných rúr. Zavedením jednotných technologických noriem spotreby elektrickej energie sa v bratislavskej a košickej plynárni ušetrilo 1 500 000 Kčs a v hlbinných a povrchových baniach ďalších 4 600 000 Kčs. Veľký význam pre ČSSR mali aj v poľnohospodárstve maďarské skúsenosti.

ROZSAH VEDECKO-TECHNICKEJ SPOLUPRÁCE medzi ČSSR a Rumunskou socialistickou republikou má v ostatnom čase nepretržite rastúcu tendenciu. Rumunsku odovzdala ČSSR 495 komplexných dokumentácií a prijala 1496 rumunských odborníkov. Od Rumunska dostalo Československo 205 dokumentácií a Rumunsko navštívilo 748 československých odborníkov. Rumunsko-československá vedecko-technická spolupráca zameriava sa v prvom rade na strojárstvo, chémiu, spotrebný priemysel, energetiku, stavebníctvo, potravinársky priemysel, zdravotníctvo a dopravu.

Rumunskí priatelia využívajú naše technické poznatky a naše veľké skúsenosti v strojárstve (pri výrobe obrábacích strojov, automatických telefónnych ústrední, ložísk, pri konštrukcii skúšobní vysokého napätia, pri výrobe hospodárskych strojov), v banskom priemysle, pri využívaní chudobných a kremičitých železných rúd, vo výrobe tvrdých zliatin, pri čistení odpadových vôd, v technológii ťažby uhlia, vo využívaní dopravných systémov, v konštrukcii dopravných prostriedkov, v poľnohospodárstve a v zdravotníctve. Uplatňovanie československých skúseností umožnilo rumunskému národnému hospodárstvu usporiť desiatky miliónov lei.

Rumunská socialistická republika zasa odovzdala Československu skúsenosti a technickú dokumentáciu z chemického a ropného priemyslu (výroba vinylchloridu, akrylonitrilu a acetylénu, spracúvanie zemného plynu, prevádzka vrtných súprav, čistenie plynu, výroba rozličných chemikálií, čpavku, hnojív, chemických vlákien atď.), z mechanizácie prác v zlievárňach a vo výrobe turbín. V doprave Československo získalo cenné skúsenosti z mechanizácie opráv železničných tratí, mostov, priecestí, zo zvárania kolajníc a z výroby železobetónových podvalov. V poľnohospodárstve získali sme od Rumunov dobré skúsenosti pri pestovaní kukurice, vo využívaní závlahových sústav, z vinárskej výroby a z nových konzervárskych metód.

DLHOROČNÚ TRADÍCIU MÁ AJ VEDECKO-TECHNICKÁ SPOLUPRÁCA Československa s Bulharskou ľudovou republikou. Prevažne sa zameriavala na poskytovanie technickej pomoci v prospech Bulharska. (Bulharom sme medziiným poskytli veľkú pomoc pri výstavbe vyše 30 priemyselných objektov.)

Československo odovzdalo Bulharsku 647 dokumentácií väčšieho významu a veľa iných dokumentácií a vedecko-technických informácií. Súčasne sme v ČSSR prijali 2660 bulharských odborníkov; navyše v československých priemyselných podnikoch vyškolili sa stovky bulharských pracovníkov v rozličných odboroch. Bulhari zasa odovzdali Československu 152 dokumentácií a prijali 317 československých odborníkov.

Bulharsku poskytlo Československo pomoc najmä v strojárstve (obrábacie stroje, elektromotory, rozličné meracie prístroje), v elektrotechnike a elektronike. V chemickom priemysle predovšetkým pri výrobe a spracúvaní plastov, pri výrobe chemických látok, farieb a lakov, kaučuku, pri spracúvaní ropy a pri produkcii papiera. V doprave Bulhari používajú československé elektrické lokomotívy, využívajú československé skúsenosti pri opravách rušňov, pri úprave železničného zvršku, pri používaní zabezpečovacej techniky atď. Rozsiahla pomoc poskytla sa československými vedcami, technikmi a inžiniermi pri rozvoji metalurgie, poľnohospodárstva, školstva, zdravotníctva, geológie, geodézie a kartografie.

Československo zasa nadobudlo skúsenosti od Bulharska v chémii pri splynovávaní mazutu a pri spracúvaní plastov. V stavebníctve sa československí špecialisti zaujímali o moderné stavebné metódy, v poľnohospodárstve o používanie sílážnych veží, šľachtenie a o ochranu rastlín, oboznamovali sa s pestovaním zeleniny, s modernými vinárskymi metódami, s organizovaním moderných mechanizovaných fariem, so semenárstvom, s výrobou krmovín, s rozvojom ovocinárstva atď.

Vedecko-technická spolupráca ČSSR s ostatnými socialistickými krajinami prináša mnohonásobný ekonomický efekt, posilňuje celé socialistické spoločenstvo a je vyjadrením proletárskeho internacionalizmu v praxi.

TECHNICKÉ NOVINY, č. 19/72, 9. mája 1972, str. 3.

Ing. KAREL MATĚJKA, vedúci oddelenia pre mnohostrannú spoluprácu so socialistickými štátmi Federálneho ministerstva pre technický a investičný rozvoj, odpovedá na otázky zástupcu šéfredaktora VLADIMÍRA RYMAREVIČA-ALTMANSKÉHO

Osem mnohostranných dohôd členských štátov Rady vzájomnej hospodárskej pomoci ◎ Dve dôležité strediská majú sídlo v Bratislave ◎ Ochrana kovov pred koróziou, nové druhy pesticídov, nové polovodičové materiály veľkej čistoty ◎ Využitie minerálnych zdrojov morí a oceánov ◎ Prístroje pre klinickú medicínu ◎ Vypracúvanie analýz súčasnej úrovne vedy a techniky ◎ Kto je oprávnený nadväzovať priame vzťahy na medzinárodnej úrovni? ◎ Syntéza nových plastov a syntetických živíc ◎ Výskumné práce v oblasti biologickej fyziky ◎ Efektívnosť medzinárodnej vedecko-technickej spolupráce

Neuplynulo síce ešte veľa času od chvíle, čo na XXV. zasadaní Rady vzájomnej hospodárskej pomoci prijali Komplexný program ďalšieho prehlbovania a zdokonaľovania spolupráce a rozvoja socialistickej ekonomickej integrácie členských štátov RVHP, no aj tak sa na tomto poli dosiahli prvé významné úspechy. Tento fakt, ako aj skutočnosť, že federálna vláda ČSSR zaoberala sa správou o uskutočňovaní Komplexného programu rozvoja socialistickej ekonomickej integrácie, boli podnetom, aby VLADIMÍR RYMAREVIČ-ALTMANSKÍJ, zástupca šéfredaktora TECHNICKÝCH NOVÍN, požiadal o rozhovor Ing. KAREĽA MATĚJKU, vedúceho oddelenia pre mnohostrannú spoluprácu so socialistickými štátmi Federálneho ministerstva pre technický a investičný rozvoj v Prahe, aby mu položil niekoľko otázok. Interview uverejňujeme.

TECHNICKÉ NOVINY: Ako sa plní Komplexný program socialistickej ekonomickej integrácie v oblasti vedy a techniky?

Ing. KAREL MATĚJKA: V oblasti vedecko-technickej spolupráce plní sa Komplexný program socialistickej ekonomickej integrácie zatiaľ úspešne. Realizácia tejto časti programu začala sa, tak povediac, v konečnej fáze jeho prípravy, to jest zhruba pol roka pred jeho prijatím na XXV. zasadaní Rady vzájomnej hospodárskej pomoci. Za najvýznamnejšie výsledky tohto obdobia možno považovať:

1. Vypracovanie a schválenie Súhrnného plánu koordinácie vedeckých a technických výskumov členských štátov RVHP na roky 1971 až 1975 a odvetvových plánov koordinácie vedeckých a technických výskumov jednotlivých stálych komisií RVHP na to isté päťročné obdobie. Tieto plány schválili sa už na sklonku roku 1970, prípadne na začiatku roku 1971.

2. Podpísanie prvých 8 mnohostranných dohôd členských štátov RVHP o spolupráci pri riešení vybraných rozhodujúcich oblastí a problémov vedy a techniky s využitím nových, pokrokových foriem spolupráce. Na realizáciu týchto dohôd, ktoré boli podpísané v Moskve na sklonku apríla 1971, zriadilo sa niekoľko medzinárodných koordinačných stredísk — dve z týchto stredísk majú sídlo v Československu: na komplexné využitie drevnej suroviny v Štátnom drevárskom výskumnom ústave v Bratislave, o čom som vlani písal na stránkach TECHNICKÝCH NOVÍN, ako aj pre ochranu ekologických systémov v Ústave ochrany krajiny Slovenskej akadémie vied, takisto v Bratislave, čomu by sa TECHNICKÉ NOVINY tiež mohli podrobnejšie venovať.

3. Schválenie a vydanie materiálov o metodických, organizačných, ekonomických a právnych zásadách vedecko-technickej spolupráce, ktoré obsahujú najmä základné princípy pre aplikáciu nových, doteraz nepoužívaných progresívnych foriem mnohostrannej vedecko-technickej spolupráce členských štátov Rady vzájomnej hospodárskej pomoci.

4. Podpísanie mnohostrannej dohody členských štátov RVHP o spolupráci na poli materiálneho zabezpečenia vedeckých a technických výskumov v júni 1971 vo Varne (Bulharsko). Spolupráca podľa podpísanej dohody zameria sa predovšetkým:

◎ na rozšírenie objemu a zväčšenie operatívnosti pri vzájomných dodávkach špeciálneho vedeckého zariadenia, aparatúr, chemikálií a ďalších výrobkov a materiálov nesériovej výroby, potrebných v nevelkých množstvách na vedeckovýskumné účely;

◎ na zladenie postupu zainteresovaných zmluvných strán na vytvorenie nevyhnutne potrebných zásob materiálov a náhradných dielcov pre rozličné druhy vedeckého zariadenia;

◎ na rozšírenie objemu vzájomných služieb pri požičiavaní a prenajímaní vedeckých zariadení;

◎ na systematickú výmenu informácií o nových druhoch vedeckého zariadenia, ktoré sa môže dodávať zainteresovaným zmluvným stranám.

Na realizáciu konkrétnych opatrení vo vzájomných dodávkach, požičiavaní a prenajímaní vedeckých prístrojov, aparatúr a materiálov bol v ČSSR určený podnik komerčných a technických služieb pre výskum a vývoj „Služba výzkumu", Praha.

TECHNICKÉ NOVINY: Hovorili ste, súdruh inžinier MATĚJKA, o výsledkoch plnenia komplexného programu, ktoré sa dosiahli ešte pred XXV. zasadaním Rady vzájomnej hospodárskej pomoci. Mohli by ste teraz charakterizovať ďalší vývoj a súčasný stav plnenia tohto programu?

Ing. KAREL MATĚJKA: Prijatie Komplexného programu socialistickej ekonomickej integrácie na XXV. zasadaní RVHP v júli 1971 v Bukurešti bolo signálom pre mohutný nástup k jeho realizácii v plnej šírke. V oblasti vedecko-technickej spolupráce podpísalo sa viacero ďalších mnohostranných dohôd členských štátov RVHP o spolupráci pri riešení vybratých oblastí a problémov vedy a techniky.

Zatiaľ čo v prvej etape, v apríli 1971, podpísali sa dohody o spolupráci pri vypracúvaní metódy ochrany kovov pred koróziou, pri vývoji biologicko-lekárskych prístrojov a aparatúry pre klinickú medicínu, pri výskume a vývoji so zameraním na ochranu prírody v najširšom zmysle slova, pri riešení problematiky komplexného využitia drevnej hmoty, pri vývoji nových druhov pesticídov, vypracovaní biologických a iných metód ochrany rastlín, pri vývoji nových priemyselných katalyzátorov, pri výskume v oblasti biologickej fyziky a pri výskume na poli organizačného riadenia, operačného výskumu a kybernetiky, podpísali sa v druhej etape, v druhej polovici roka 1971 a na začiatku roka 1972, predovšetkým mnohostranné dohody o vedecko-technickej spolupráci pri riešení týchto problémov:

- vývoj nových polovodičových materiálov a kovov veľkej čistoty;
- riešenie teoretických otázok selekcie a pestovania semien veľmi kvalitných a výnosných druhov poľnohospodárskych plodín;
- komplexná mechanizácia prác v lesnom hospodárstve;
- zväčšenie výživnej hodnoty potravín a vývoj nových druhov veľmi akostných potravinárskych výrobkov;
- výskum morí a oceánov, aby sa využili ich minerálne zdroje;
- výskum, vývoj a výroba umelých koží.

V počiatočnom štádiu rokovania je príprava ďalších mnohostranných dohôd o vedecko-technickej spolupráci, napríklad v oblasti syntézy nových plastov a syntetických živíc, ktorá sa podpisuje v týchto dňoch, a dohoda o mnohostrannej spolupráci v oblasti nových technológií zvárania a vývoja nových zváracích materiálov a agregátov, ktorú taktiež podpíšu v druhom štvrťroku 1972.

TECHNICKÉ NOVINY: Niektorá z medzinárodných dohôd, ako uvádzate, podpísali už pred rokom. Čitateľov TECHNICKÝCH NOVÍN by iste zaujímalo, aku sa plnia práve tieto dohody staré jeden rok?!

Ing. KAREL MATĚJKA: Podpísané dohody sú dohodami rámcového charakteru na úrovni štátnych orgánov, v ktorých sú určené základné ciele, princípy a metódy spolupráce. V každej dohode je určený aj konkrétny terminovaný program výskumných a vývojových prác, zameraných na riešenie daného vedecko-technického problému, a sú stanovené príslušné organizácie výskumnej a vývojovej základne členských štátov Rady vzájomnej hospodárskej pomoci, ktoré sa budú zúčastňovať priamo na riešení tohto programu spolupráce. V súvislosti s tým sa práca medzinárodných koordinačných stredísk na realizáciu týchto dohôd zamerala v druhom polroku 1971 na analýzu stavu výskumu a vývoja v danej oblasti vo všetkých členských štátoch RVHP a na vypracovanie podrobných pracovných plánov riešenia daného vedeckého alebo technického problému. Pritom sa vychádzalo z výsledkov tohto rozboru a z návrhov spolupracujúcich organizácií.

Na sklonku roka 1971, prípadne na začiatku roka 1972 schválili sa návrhy podrobných pracovných plánov na prvých zasadaniach Rád splnomocnencov členských štátov RVHP pre realizáciu jednotlivých dohôd; v súčasnosti začalo sa pristupovať k uzatváraniu zmlúv priamo medzi spolupracujúcimi organizáciami pri riešení konkrétnych úloh.

Zmluvné podloženie medzinárodnej deľby práce a kooperácie vo výskume a vo vývoji, čo sa sprevádza konkrétnymi podmienkami pre vzájomné odovzdávanie výsledkov a ich využitia v národohospodárskej praxi a tiež sankciami za oneskorené alebo za nekvalitné plnenie úloh, má osobitný význam pre ďalšie zvýšenie úrovne a efektívnosti medzinárodnej vedecko-technickej spolupráce a v ČSSR je základnou podmienkou

- na vypustenie tých úloh zo štátneho rozvoja vedy a techniky, ktoré sa zmluvne zaviažu vyriešiť organizácie ostatných členských štátov RVHP;
- na sústredenie takto uvoľnených kapacít i materiálnych a finančných prostriedkov na tie úlohy štátneho plánu rozvoja vedy a techniky, ktoré budeme podľa podpísaných zmlúv riešiť v ČSSR nielen pre seba, ale aj pre ostatné členské štáty Rady vzájomnej hospodárskej pomoci.

TECHNICKÉ NOVINY: V ostatnej odpovedi zmieňovali ste sa o zmluvách o vedecko-technickej spolupráci, ktoré medzi sebou budú uzatvárať priamo organizácie, čo spoločne budú riešiť príslušný vedecko-technický problém. Takéto priame vzťahy môžu nadväzovať príslušné organizácie iba v rámci už podpísaných medzištátnych dohôd?

Ing. KAREL MATĚJKA: Priame zmluvné styky v oblasti vedecko-technickej spolupráce nie sú obmedzené iba na tie prípady, ktoré sú konkrétnym uskutočňovaním už predtým podpísaných medzištátnych dohôd. Práve naopak, Komplexný program socialistickej ekonomickej integrácie uvádza priame styky organizácií na zmluvnom základe všeobecne ako jednu z nových, progresívnych foriem spolupráce — od praktického využívania tejto formy veľa očakávame. Preto sa otázkam organizovania priamych stykov venoval celý ôsmy oddiel Komplexného programu socialistickej ekonomickej integrácie, v ktorom sa okrem iného hovorí: „Členské štáty urobia opatrenia na rozšírenie priamych vzťahov medzi svojimi kompetentnými orgánmi a organizáciami. Priame vzťahy majú byť pri vedecko-technickej spolupráci zamerané najmä

- na vypracúvanie návrhov na koordináciu plánovaných úloh vo výskume a vývoji;
- na vypracovanie analýz súčasnej úrovne vedy a techniky a spracúvanie vedecko-technických prognóz;
- na spoluprácu pri riešení výskumných, vývojových a projektových prác a na výmenu technickej dokumentácie a vedecko-technických poznatkov;
- na spoluprácu pri využívaní dosiahnutých vedecko-technických výsledkov tak pri zavádzaní moderných technologických procesov, pri mechanizácii a automatizácii výroby, ako aj pri riešení otázok optimalizácie výroby pri jej účelnej špecializácii a kooperácii;
- na spoluprácu v oblasti služieb, servisu, vykonávania zmluvných prác a poskytovania technickej pomoci."

Podľa ustanovení komplexného programu budú členské štáty RVHP vytvárať pre rozvoj priamych vzťahov medzi ministerstvami a inými štátnymi orgánmi a medzi hospodárskymi, vedecko-technickými a projektovými organizáciami tak vnútroštátne, ako aj v oblasti medzinárodnej spolupráce všetky príslušné ekonomické a právne predpoklady. Členské štáty RVHP sa v komplexnom programe taktiež zaviazali, že sa budú pravidelne navzájom informovať o tom, ktoré ministerstvá a ktoré štátne orgány, ako aj hospodárske, vedeckovýskumné a projektové i konštrukčné organizácie sú oprávnené nadväzovať priame vzťahy a uzatvárať príslušné zmluvy.

V súvislosti s tým vydáva Federálne ministerstvo pre technický a investičný rozvoj v Prahe v súčasnosti prehľad organizácií československej výskumnej a vývojovej základne, ktoré môžu uzatvárať priame styky na zmluvnom základe. Tento prehľad bude publikovaný v obchodno-politickom spravodajstve Československej obchodnej komory. Pripomínam iba, že pre nadväzovanie priamych vzťahov platia v ČSSR „Smernice Štátnej komisie pre techniku, Štátnej komisie pre hospodársku a vedecko-technickú spoluprácu a Ministerstva zahraničného obchodu z 27. septembra 1966 o uzatváraní zmlúv na spoločné riešenie výskumných a vývojových problémov so zahraničnými organizáciami v socialistických štátoch".

TECHNICKÉ NOVINY: Mohli by ste sa zmieniť podrobnejšie aj o vypracúvaní konkrétnych vedecko-technických prognóz na dlhšie obdobie, o pomoci členských štátov RVHP Mongolskej ľudovej republike pri budovaní jej vedeckovýskumnej základne a o opatreniach pri rozvíjaní spolupráce v oblasti vedecko-technických informácií?

Ing. KAREL MATĚJKA: Témy, ktoré ste nadhodili, sú veľmi zaujímavé; nazdávam sa však, že by sme o nich mali hovoriť podrobnejšie, že by sme mali mať o nich ešte jeden osobitný rozhovor.

TECHNICKÉ NOVINY: Ďakujeme vám za tento rozhovor i za vašu ponuku. A dovoľte nám, aby sme vás požiadali v najkratšom čase o nasledujúce interview z tejto zaujímavej oblasti...

Na pomoc politickému vzdelávaniu mládeže

LOKAJI antikomunizmu

Štefan Daško

Po roku 1963 začalo sa na stránkach našej tlače, v rozhlase, televízii, ale aj v rôznych prednáškach častejšie objavovať slovo — antikomunizmus. Zvýšenú pozornosť mu venovala aj porada robotníckych a komunistických strán v Moskve roku 1969, závery XXIV. zjazdu KSSZ aj XIV. zjazd KSČ. Výrazné miesto zaujíma aj v dokumente Poučenie z krízového vývoja..., kde sa okrem iného zdôrazňuje: „Vnútorný nástup pravicových síl je úzko spojený s ideovými centrami antikomunizmu vo svete. Ich dlhodobé pôsobenie i metódy ideologickej diverzie a rôznych psychologických operácií boli cielavedome zamerané na postupnú erózia všetkých základných hodnôt socializmu v ČSSR... Snahou týchto antikomunistických kruhov bolo oživovať zbytky buržoázných názorov, vyvolávať ilúzie o kapitalizme, rozvíjať nacionalizmus a antisovietske nálady..."

Do spotočenského vedomia našich občanov sa v minulých rokoch neraz vnášali nesprávne názory, ktoré boj s antikomunizmom bagatelizovali, ktoré otázky tvrdého boja kapitalistického vykorisťovateľského systému či historickú úlohu robotníckej triedy považovali za anachronizmus, za niečo, čo už dávno stratilo svoju platnosť. Ideologická diverzia — činnosť antikomunistických centrál cez Slobodnú Európu, rôzne rozosielané či dovážané tlačivá či protisocialistické pôsobenie na našich turistov v kapitalistických krajinách sa neraz považovalo skôr za neškodnú recesiu, než za formu ideologického boja.

Poučenie — pre budúcnosť

Časopis Reportér vo svojom 23. čísle z roku 1968 dokazuje, že „nie je žiaden rozumný dôvod v oblasti svetovej a európskej mocenskej situácie predpokladať naše nádeje ako nejakú zosilňujúcu sa ideologickú diverziu imperializmu, pokiaľ by nebolo prekvapivých dôkazov o tom, že sme sa za posledných päť mesiacov stali sami imperialistickou mocnosťou..." Téma „ideologickej diverzie" je vraj výrazom obáv z otvoreného dialógu...

Svojou „troškou do mlyna" k dezorientácii čitateľov prispelo vtedy aj Rudé právo 6. 6. 1968 v článku filozofa dr. Cvekla, ktorý sa o ideologickej diverzii vyjadril takto: „Predtým sa ako jedno z najväčších obvinení používal výraz ideologická diverzia. Domnievam sa, že ideologickú diverziu prakticky uskutočňovali väčšinou tí, ktorí pod hlasno vykrikovanými heslami absolútnej ortodoxnosti a neúchylnosti potláčali myšlienkový a civilizačný pokrok v našej krajine."

Tieto riadky vyšli v čase, keď sa po Československu pod rúškom „slobodného rozvoja turistiky" premenádovali stovky agentov kapitalistických rozviedok, keď jeden z hlavných ideológov antikomunizmu v USA Zbygniew Brzezinski 15. júna 1968 ako hosť v Prahe s nadšením prednášal svoje antikomunistické názory a ubezpečoval hostiteľov, že „na to, čo sa u vás deje, sa pozeráme so sympatiou a záujmom". Ako by aj nie, veď antikomunistické ideologické centrály považovali za dôležité zamerať pozornosť okrem likvidovania vedúcej úlohy strany — aj likvidovaniu mocenských orgánov štátu. Cez Šejnu hanobili armádu, cez procesy z päťdesiatych rokov rozpútali štvavú kampaň proti štátnej bezpečnosti, vyšli s požiadavkami na všeobecnú rehabilitáciu aj osôb oprávnene odsúdených po februári 1948 za sabotáž, diverziu či protištátne činy. Pražské Hyde parky sa stávali semeniskom otvorených a nerušených antikomunistických a antisovietskych štvaníc, rečníci z K 231 na nich vystupovali div nie ako národní hrdinovia. Mali plné ústa rečí o väzení a rozsudkoch — no vždy zabudli povedať to hlavné. Prečo sa vlastne oprávnene väčšina z nich do väzenia dostala.

Keď sa aj dnes zamýšľame nad závermi Posolstva, nad tým, že „vnútorný nástup pravicových síl bol úzko spojený s ideovými centrami antikomunizmu vo svete", máme na to desiatky faktov a dokumentov.

Tak napríklad kultúrne a vedecké styky rozvíjané rôznymi inštitúciami strácali svoj pôvodný charakter a postupne — vo svojej väčšine, dostávali sa do rozporu s najvlastnejšími záujmami socialistického Československa. V roku 1968 až 69 kapitalistické krajiny udelili československým občanom na Západ oveľa viac štipendií ako pracovníkom všetkých európskych socialistických krajín spolu. Z 800 ciest vedeckých pracovníkov, na ktoré v roku 1967 dávalo súhlas medzinárodné oddelenie ÚV KSČ, sa vyše 400 podniklo do NSR a 150 do ďalších kapitalistických krajín. Treba povedať, že činnosť ideologických centrál, založená na dlhodobej perspektívé a starostlivej príprave, sa ukázala veľmi vynaliezavou.

Muž dvoch tvárí

Jedným zo štipendistov USA bol ešte pred svojím menovaním za šéfredaktora Televíznych novín v Prahe — dnešný emigrant Kamil Winter. Po svojom návrate do ČSSR poskytol spolu s Arnoštom Lustigom, podobným štipendistom, časopisu A revue č. 7/1967 interview. Porovnajme si „vlastenecké reči" Kamila Wintera v interview z roku 1967 a o dva roky neskoršie, aby sme mali jasnejšiu predstavu o pro-

file a charaktere tohoto progresívneho pojonárového žurnalistu. Redaktori vojenského časopisu sa spytujú:

„S akými prejavmi antikomunizmu ste sa v USA stretávali? Ako ste sa, súdruh Winter, cítili v televíznych štúdiách? Niekoľkokrát ste predsa viedli dialóg pred americkými divákmi."

Winter: „Áno, štyrikrát. Vždy asi polhodinu. A rád na to spomínam. Najskôr som z toho mal určité obavy. Tie však prestali ihneď ako onen pán začal klásť otázky. Pretože nie je nič ľahšieho, než s tými pánmi hovoriť o nás, veď naozaj o nás nevedia vôbec nič. Všetko, čo im hovoríte, je pre nich objavné. Za chvíľu vám ich začína byť ľúto, keď vidíte, ako váš partner bledne a vyvaľuje na vás oči. Hovorí: „Vy tam máte diktatúru!" Odpovedám: „My máme parlament, prosím... opakujem preto, že najväčšou zbraňou amerického antikomunizmu je neinformovanosť širokých más."

Lustig: „... Oni nám tam vôbec nechceli veriť, že my sme tiež komunisti. Buď ako by čakali, že máme vo vačku granát, alebo hovorili: »Vy ste nie naozajstní komunisti, ste elegantne oblečení a vyzeráte normálne ako my.«"

Winter: Veď tiež v televízii každý redaktor začínal: „Tak vám, vážení diváci, predstavujem živého komunistu..."

Činnosť Kamila Wintera v roku 1968 v televízii dokázala, že ako v USA splnila svoje poslanie, že doláre, ktoré do neho ideológovia imperializmu investovali — splnili očakávanie. Počas jeho činnosti v Televíznych novinách sa široko uplatňovala antikomunistická direktíva zameraná proti vedúcej úlohe robotníckej triedy a KSČ, proti marxisticko-leninskej ideológii, princípom proletárskeho internacionalizmu. Na druhej strane však propagácia nevšlienok, názorov a zámerov sionizmu.

Že bol komunista?

Áno, boli aj takí, ktorým červená knižka člena KSČ bola iba mostom na ceste ku kariére alebo zastieracím manévrom pre deštruktívnu činnosť. Nechajme však hovoriť pána Kamila Wintera v televíznom interview v Toronte v apríli 1969, po emigrovaní.

Reportér: „Preto, že ste mali v Československu také vysoké postavenie, iste ste boli komunista..."

Winter: „Záleží na tom, čo rozumiete pod slovom komunista."

Reportér: „Boli ste v komunistickej strane?"

Winter: „V strane som bol, ale názorove som nikdy neboł komunista."

Reportér: „Vy teda neveríte, že komunistická strana má najlepšie idey v prospech vášho ľudu a ostatných národov?"

Winter: „Nikdy som tomu neveril."

Komentár k osobnosti K. Wintera hádam nie je potrebný. Žiada sa však povedať aspoň slovo o tom, čo sa v roku 1968 zasmiešňovalo a podceňovalo: triedny pôvod. Než teda triedny pôvod pána Wintera má takéto znenie: syn fabrikanta. Aj to hádam dokresľuje jeho vzťah k robotníckej triede, strane, socializmu.

Záloha antikomunizmu

Tento ilustratívny príklad, a mohli by ich byť stovky, tiež potvrdzuje, že dobrým spojencom pravice a antisocialistických síl v Československu ešte pred rokom 1968 bola aj teória o „odumieraní" triedneho boja v „socialistickej spoločnosti", pričom sa nedoceňovala skutočnosť, že od Februára 1948 uplynulo v roku 1968 iba dvadsať rokov, že medzi nami žije stará generácia bývalých fabrikantov, veľkostatkárov, veľkoobchodníkov a veľkoživnostníkov — bývalých príslušníkov vykorisťovateľských tried, ktorí vari na malé výnimky nedokážu prekonať svoju nenávisť k socializmu a vychovávali k tomu aj svoje deti. Rok 1968 potvrdil, že to nie je výmysel. Podľa výskumov sociálnej štruktúry v ČSSR „v roku 1961 žilo v našej republike asi 490 000 bývalých príslušníkov buržoázie (vrátane detí z týchto rodín) a roku 1969 niečo cez 300 000 osôb, polovica z nich je dnes staršia ako 60 rokov".

Nedôslednou kádrovou politikou dostali sa v minulých rokoch do vedúcich postavení aj také „kádre", ktoré k socializmu mali nepriateľský alebo iba formálne kladný vzťah a pri prvej príležitosti prešli na otvorené antisocialistické a antisovietske pozície. Rok 1968 považovali za svoj čas. Na nebezpečenstvo takýchto „kádrov" upozorňoval v máji 1968 aj s. Vasil Bilak. „Môže vzniknúť otázka, kde sú ich korene, kde sa vzali v našej spoločnosti, keď sme ně dávnejšie vyhlásili, že neměme antagonistické triedy, že budujeme vyspelú socialistickú spoločnosť? Dvadsať rokov nie je ešte taká dlhá doba, aby nám neexistovali v našej spoločnosti všetky tie sily, proti ktorým musela pod vedením KSČ bojovať robotnícka trieda, pokrokové roľníctvo a inteligencia. Milión sedemstosedemdesiat členov bývalých politických strán, vrátane 320 000 členov HSĽS a 230 000 členov DS, z ktorých veľká časť prežitým nesúhlasila s politikou KSČ a zaujímala k nej aktívny odpor, sa tiež z našej spoločnosti „nevyparila".

Mládež v strede pozornosti

Skúsenosti z uplynulých rokov budovania socializmu v mnohých krajinách potvrdzujú, že antikomunistická stredisková si v posledných rokoch zvolili za popredný objekt svojho zvláštneho záujmu a ideologického „prevychovávania" predovšetkým mládež v socialistických, ale aj kapitalistických krajinách. Snažia sa získať rozhodujúci vplyv na formovanie názorov a konania mladej generácie, v ktorej rukách je budúcnosť — a osud každej krajiny.

Presvedčili sme sa o tom u nás v ČSSR, ale skúsenosti s rôznymi formami ideologickej diverzie a jej pôsobením na mládež majú aj v Poľsku, Maďarsku, NDR, Juhoslávii či Bulharsku. Najvýznamnejšia úloha pri propagovaní a rozpracovaní týchto myšlienok pripadá Slobodnej Európe, ktorá sa rýchlo a bezprostredne dostáva do kontaktu s mladým poslucháčom. Láka ho cez moderný big-beatový hudbu. Pôsobenie na poslucháča je premyslené v takom duchu, že ten, kto sa naučí počúvať vysielanie populárnej hudby, je prístupný aj politickému spracovaniu cez prestávky, kedy sa mu na pohľad nevtieravou formou infikujú rôzne protisocialistické názory a myšlienky.

Hlavné kampane antikomunistických stredísk, orientovaných na mládež, sú zamerané na apologetiku kapitalizmu, pričom sa vedome zahmlieva jeho triedna podstata a rozpory v ňom, či už ekonomické, spoločenské, ale aj politické, prehnane sa vychvaľujú technické úspechy Západu. Mladý človek má pocítovať akési beztriedne poňatie novej, modernej spoločnosti. Komunizmus stvárajú pred neho ako určitú „dogmu", brzdiacu požiadavky modernej doby.

(Pokračovanie)

LOKAJI antikomunizmu

Štefan Daško

2. Vo viacerých vysielaniach Slobodnej Európy sa veľmi markantne objavovali aj tézy o akomsi boji medzi starou a mladou generáciou, ktorý stavali ako konflikt medzi stranou (komunistami) a mládežou. V poľskom vysielaní Slobodnej Európy prišli s myšlienkami, ktoré uplatňovali aj v roku 1968 v ČSSR, že „študentská mládež má určité názory na to, čo sa deje v jej vlasti, že je schopná brániť svoje názory, že ciele strany a mládeže nie sú bezpodmienečne totožné". (Slobodná Európa 22. 2. 1970, vysielanie pre Poľsko.)

Popredné miesto v diverznej propagande, adresovanej mládeži, zaujíma aj propagácia rôznych revizionistických modelov ekonomickej reformy a revizionistického modelu, vychádzajúceho z liberálno-buržoázných vzorov. K ďalším z hlavných smerov diverzie, orientovanej predovšetkým na mládež, patrí nacionalizmus, skoro vždy spojený s antisovietizmom.

V ČSSR boli myšlienky priateľstva a družby so Sovietskym zväzom a spojenectva s ním pevne zakorenené ešte v súvislosti s oslobodením spod fašizmu v roku 1945. Toto spojenectvo má pevné korene najmä medzi strednou a staršou generáciou robotníckej triedy, odbojárov a tých, čo prežívali hrôzy vojny a fašizmu. Preto sa antikomunistická propaganda snažila rozdúchavať antisovietizmus v roku 1968 predovšetkým medzi mladou generáciou, ktorá neprežila hrôzy vojny a fašizmus nepoznala.

V Poučení z krízového vývoja v strane a spoločnosti sa táto problematika hodnotí takto: **„Antikomunistické a antisocialistické sily organizovali otvorené demonštrácie, provokácie a akcie, vyložene anarchistického charakteru. Stupňovali nacionalistickú antisovietsku vlnu, najmä v súvislosti s cvičením štábov spojeneckých vojsk v Československu."**

V konkrétnej orientácii na rôzne socialistické krajiny nestráca antikomunizmus používať ani metódu falšovania histórie, ohováračiek a klamstiev. Pri širšom skúmaní tejto otázky sa ukazuje, že nepriateľské centrá využívajú tiež heslá, propagujúce kozmopolitizmus a kompromitovanie vlasteneckých ideí, snažia sa podrývať vieru v správnosť myšlienky obetavosti pre vlasť, znevažovať socialistické vlastenectvo.

Propagovanie „západného spôsobu života" (western way of life) má pôsobiť na mladého človeka cez vonkajšie, príťažlivé formy — rozvoj automobilizmu, bohatosť výberu tovarov, beatovú hudbu. Mládež má cítiť potrebu žiť v konzumnej spoločnosti západniarskeho typu, pričom ju nemajú zaujímať také skutočnosti, ako sú antagonistické rozpory medzi robotníctvom a kapitalistami, boj robotníckej triedy, štrajky, otázky nezamestnanosti a pod.

Strediská antikomunistickej ideologickej diverzie počítajú s tým, že sa im podarí zneužiť niektoré naše objektívne chyby a nedostatky na ľahšie prenikanie medzi rôzne vrstvy mládeže aj preto, že:

- mládeži chýbajú životné, výrobné a spoločensko-politické skúsenosti,
- mládež má nedostatok spoločensko-politických skúseností, čo môže viesť ku skreslenej predstave o kapitalistickom spôsobe života. Túto skreslenú predstavu má napomôcť aj zamlčovanie faktov, skreslovanie skutočností, a keď treba — aj lož.

Zastierací manéver

Ideológovia antikomunizmu si vytýčili za cieľ nielen prenikať so svojimi antikomunistickými teóriami do socialistických krajín, ale aj „chrániť" mladú generáciu, žijúcu v „slobodnom svete", pred myšlienkami socializmu a komunizmu. Majú aj strategickú úlohu — vytvárať dymovú clonu na zakrývanie krízových období v kapitalistických štátoch, majú odvádzať pozornosť od nespokojnosti pracujúcich sociálnych vrstiev, od štrajkov a rasových nepokojov, obhajovať tzv. „demokraciu" tam, kde nebola alebo už dávno prestala byť. Majú ospravedlňovať genocídu Vietnamu, rasizmus a mimoriadnu zločinnosť, prekvitajúcu v USA, odvrátiť pozornosť od dolárovej krízy.

Vysielače Slobodnej Európy začali vyhlasovať heslo pre mladú generáciu: „Neverte nikomu, kto je starší 30 rokov." Tento zámer je jasný. Chceli ho uplatňovať aj v predvolebnom období u nás, aby mladá generácia, narodená v rokoch po druhej svetovej vojne, neosvojovala si myšlienky a spomienky generácie, bojujúcej proti kapitalizmu a za ideály komunistickej strany. Snažili sa ospravedlňovať sprievodné javy kapitalizmu v ČSR — štrajky, hlad, nezamestnanosť tým, že vtedy išlo o všeobecnú svetovú krízu kapitalizmu. Dnes, keď sa znova vyhrocujú triedne zápasy v kapitalistických krajinách, snažia sa tvárif, akoby sa vôbec nič nedialo, hoci fakty o otriasajúcom sa kapitalistickom systéme sú ohromujúce.

Americkí novinári vo svojej tradičnej ankete nazvali najdôležitejšou udalosťou roka 1971 „ekonomickú krízu, ktorá zachvátila celý západný svet" a ktorej epicentrom sa stali Spojené štáty. Podľa posledných údajov žije dnes v USA 5,6 milióna nezamestnaných osôb, čiže plných 11 percent pracujúceho obyvateľstva. Problém nezamestnanosti sa veľmi vážne dotýka aj mladých Američanov. Podľa správy americkej Komisie pre rast obyvateľstva a americkú budúcnosť, menovanej prezidentom Nixonom, treba pre mladých ľudí, opúšťajúcich školy, vytvoriť tridsaťtisíc pracovných príležitostí týždenne. Vláda, ani súkromný sektor to však nemôže zabezpečiť. A tak v USA miera

nezamestnanosti mládeže do 21 rokov dosahuje 17 percent, čo je tri razy viac než celková vysoká miera nezamestnanosti v USA. Tak sa potom stáva, že mladí ľudia sa snažia čo najďalej zotrvať na štúdiách alebo majú inú možnosť — dať sa naverbovať do armády a stať sa žoldnierom, zabijakom napr. vo Vietname. Predseda skupiny hospodárskych poradcov Herbert Stein uviedol, že od júna do novembra 1971 vzrástol počet nezamestnaných v najväčšom pomere za posledných šestnásť rokov.

Hoci žijeme v období vedeckotechnickej revolúcie, zdalo by sa, že nezamestnanosť postihuje predovšetkým nekvalifikované kádre. Nie je to tak. Medzi nezamestnaných patria aj technickí kádre. V americkej tlači sa objavila správa o osude 35-ročného inžiniera Stana Schuermanna, otca dvoch detí. Je prinútený stáť denne pred špeciálnou výdajňou potravín, kde na zvláštne známky (žobračenky známe u nás z obdobia prvej ČSR), dostáva múku, chlieb, ryžu, tuk a iné potraviny. Inžinier Schuermann už predal auto, aby zaplatil dlhy. Dcéru vzal zo súkromnej školy. A stále má pred sebou neistý osud ako iných 100 000 vedeckých pracovníkov, diplomovaných inžinierov, vedúcich konštrukčných kancelárií, doktorov aj učiteľov. Ide v podstate o vysokokvalifikovaných ľudí, ktorí nevedia, kde zoženú obživu pre seba a svoju rodinu.

Percentá nezamestnaných robotníkov USA vo výrobnom sektore, ktorí nemôžu nájsť prácu počas pätnásť týždňov, vzrástlo z 15 percent v roku 1969 na 31 percent v roku 1971, čo je 103-percentný prírastok v dvoch rokoch. Z vedúcich pracovníkov bolo v roku 1971 dlhodobo nezamestnaných 33 percent. Ani Veľká Británia to nemá ružové. Podľa správy lorda Robbinsa, v roku 1963 sa predpokladalo, že v krajine bude v roku 1980 350-tisíc študentov oproti dnešnému stavu 221 530. Pritom však už koncom minulého roku z tisíca absolventov sussexskej univerzity 180 bolo bez zamestnania, z univerzity vo Swansea ich bolo 42 percent, a ako uvádza Morning Star, celkový prehľad naznačuje, že každý siedmy absolvent zo všetkých anglických univerzít je teraz bez zamestnania. O tom sa však, pochopiteľne, mladý poslucháč hudby Slobodnej Európy nedozvie. Fakty, nepriaznivé pre kapitalizmus, sa vedome zamlčujú.

Bomby za milodary

Žiada sa povedať pár slov aj na tému náboženskú. Ideológovia antikomunizmu sa snažia zneužívať náboženské cítenie najmä staršej generácie na Slovensku rôznymi obhováračkami, lžami a výmyslami, vraj o rôznych náboženských problémoch u nás. Ešte ani v jednej z rolácií neuviedli, koľko miliónov tento socialistický štát vynakladá ročne nielen na záchranu a reštaurovanie historických cirkevných pamiatok, ale aj na bežné opravy kostolov, kláštorov a cirkevných objektov, čím sa určite nemôžu pochváliť ani rôzne kapitalistické katolícke štáty.

Chceli by sme však mladého čitateľa oboznámiť s tým, ako si rôzne americké cirkvi predstavujú napríklad lásku k blížnemu, o čom tiež ideológovia antikomunizmu mlčia. Podľa rôznych božích prikázaní mali by veľmi otvorene vystupovať proti vojnám, vraždeniu. Možno, že v kázňach tak robia, ale žiaľ, vodu kážu, víno pijú.

Národná rada cirkví v USA skúmala vo veľkých obciach katolíkov, protestantov a židov, kde investujú svoje peniaze, aby ešte lepšie mohli plniť svoje náboženské poslanie. Predpokladalo sa, že na účely, ktoré by podporovali humánne alebo cirkevné poslanie. Správa je však otrasná. Cirkvi nakúpili za milióny, ktoré získali ako milodary alebo rôznym spôsobom od verlacích, účastiny a cenné papiere z takých podnikov, ktorých prosperita závisí predovšetkým od vojny. „Pre cirkvi sú tieto investície veľkým biznisom a tvoria dôležitú časť ich majetku. V roku 1970 dostali cirkvi za zbrojenie na dividendách sumu 6 miliónov dolárov," hovorí sa v správe. Tu sú niektoré cifry.

Metodická cirkvi investovali do 23 zbrojných firiem 59 miliónov dolárov, presbyteriáni 57 miliónov, baptisti 30 miliónov.

Americká armáda má poľných kurátorov. Spovedajú vojakov pred bojom, letcov obrích bombardérov pred bombardovaním Vietnamu. Vojak dostane rozhrešenie, a keď jeho lietadlo vietnamskí vlastenci zostrelia, prídu nové objednávky napr. koncernu General Motors, ktorý vyrába motory týchto lietadiel a kde má cirkev svoje cenné papiere... Tých objednávok bolo dosť, lebo americké barbarstvo nezostáva nepotrestané. Doteraz stálo USA 55 800 padlých a 300 000 zmrzačených Amerièanov, cez 8000 zostrelených a na zemi zničených lietadiel a vrtuľníkov v hodnote 120 miliárd dolárov. To je doteraz najdrahšia cena za vietnamské dobrodružstvo. V období prvej a druhej svetovej vojny sa z vysviacania vražedných zbraní — diel, lodí, lietadiel, stávali cirkevné obrady. Teraz sú tieto obrady na kvalitatívne vyššej úrovni. Čím viac zatrytých, tým väčšie dividendy. V mene ktorého prikázania? To sa však, priateľu, od lokajov antikomunizmu nedozvieš.

Prednosti socializmu

Antikomunistickí experti si uvedomujú veľmi dobre, kde sú slabé ohnivká ich reťaze. V ČSSR už nemôžu operovať vychvaľovaním západného štýlu života, životnej úrovne, leskom výkladných skríň, prúdmi automobilov na cestách. Fakty a cifry hovoria pre socializmus. Sociálne vymoženosti máme v ČSSR také, akými sa nemôžu pochváliť ani najvyspelejšie kapitalistické krajiny. Dnes nemusí zasahovať Liga proti tuberkulóze, proti tejto, kedysi za bývalej ČSR veľmi rozšírenej chorobe, detská obrna je u nás skoro neznámym pojmom. Vzdelanie nie je výsadou tých, čo na to majú alebo čo si to môžu dovoliť. Iba za roky 1948—1968 postavilo sa u nás vyše 500 000 nových bytov. Dedina zmenila od základu svoj vzhľad, elektrina je súčasťou vyspelej životnej úrovne na celom Slovensku. Aj z najvzdialenejších obcí je dnes zabezpečené autobusové spojenie. Tieto výrazné úspechy a prednosti hovoria samy za seba, a tak antikomunistickým ideológom je dobrá aj lož, maskovanie alebo zamlčovanie faktov. Medzi lokajmi antikomunizmu poznávame dnes mnohých, ktorí mali ešte pred pár rokmi plné ústa socializmu, ktorí sa tvárili ako najvyšší obroditelia tejto spoločnosti, hoci vždy a všade im išlo predovšetkým o to, aby to čo najviac vynášalo. A vždy budú slúžiť tomu, kto dobre zaplatí, bez ohľadu na nejaké idey alebo ideály.